

BSAG
Baltic Sea Action Group

CARBON
ACTION

Uudistaja – maatalan kehitystyökalu

Ohjemateriaalit osa-aluekohtaiseen kehittämiseen

Sisällys

LUKIJALLE	3
JOHDANTO	4
UUDISTAJAN KÄYTTÖOHJE	5
OSA-ALUE 1 Osaamista kehitetään jatkuvasti	6
OSA-ALUE 2 Peltomaan kasvukuntoa parannetaan ja ylläpidetään tavoitteellisesti	10
OSA-ALUE 3 Maanpäällistä ja maanalaista luonnon monimuotoisuutta vahvistetaan suunnitelmallisesti	14
OSA-ALUE 4 Viljelykierto on monipuolista	18
OSA-ALUE 5 Ympärivuotinen, elävä kasvipeitteisyys on maksimoitu	22
OSA-ALUE 6 Maanmuokkaus on minimoitu	26
OSA-ALUE 7 Ravinteiden käyttö perustuu kasvin tarpeeseen ja nojaa orgaanisiin lannoitteisiin sekä biologiseen typensidontaan	30
OSA-ALUE 8 Kasvinsuojeluaineiden käyttö on minimoitu	34

Uudistaja - maatalan kehitystyökalu © 2025, Baltic Sea Action Group (BSAG)
on julkaistu lisenssillä CC BY 4.0.

Tutustu lisenssiin osoitteessa <https://creativecommons.org/licenses/by/4.0/>

Kannen kuva: Alina Uotila.

LUKIJALLE

Tähän dokumenttiin on koottu *Uudistaja – maatalan kehitystyökalun* ohjeet ja esimerkkejä työkalun käytöstä. Uudistajaa täyttämällä kehität toimintaasi kohti maan kasvukuntaa parantavaa uudistavaa viljelyä suunnitelmallisesti ja kokonaisvaltaisesti.

Uudistaja on jaettu kahdeksaan osa-alueeseen BSAG:n uudistavan viljelyn kriteerien mukaisesti. Näitä osa-alueita kehittämällä maatila pääsee siirtymään kohti uudistavuutta systemaattisesti ja tehokkaasti. Kehitystyötä tehdään aluksi osa-alue kerrallaan. Lopulta voidaan saavuttaa tilanne, jossa maatilalla kehitetään ja ylläpidetään uudistavuutta kaikilla kahdeksalla osa-alueella.

Tämä materiaali sisältää *Uudistajan* yleiset käyttöohjeet sekä osa-aluekohtaiset tukimateriaalit, jotka on tarkoitettu osa-aluekohtaisen suunnitelman laatimiseen ja seurantaan. Suunnitelma laaditaan erilliseen Uudistajan työskentelypohjaan. Tukimateriaalissa käydään läpi työskentelypohjan kahdeksan kysymystä ja annetaan neuvoja niihin vastaamiseen. Näiden materiaalien lisäksi BSAG:lla on tarjolla paljon hyviä tukimateriaaleja, joihin kannattaa perehtyä.

Jokaisen osa-aluekohtaisen ohjeen lopusta löytyy valmiiksi täytetty työskentelypohjan ensimmäinen sivu. Esimerkit pohjautuvat osittain työkalua kehittämässä olleiden viljelijöiden tekemiin suunnitelmiin. Kuten esimerkeistä näkyy, aina suunnitelman ei tarvitse olla kovin monimutkainen. Olennaista on muutoksen suunta ja määrätietoinen toimeenpano. Uudistava viljely vaatii omiin peltoihin perehtymistä. Suurimman hyödyn saavutat löytämällä juuri sinun tilallesi sopivat ratkaisut.

Onnea matkaan, tästä voi lähteä liikkeelle muutos, joka tekee maanviljelystä inspiroivampaa, kannattavampaa ja ympäristön kannalta kestävämpää.

JOHDANTO

Baltic Sea Action Groupin kehittämän *Uudistaja – maatalan kehitystyökalun* avulla uudistavan viljelyn periaatteet voidaan ottaa huomioon kaikessa maatalan päätöksenteossa ja toiminnassa.

Uudistava viljely on tilannetajuinen ja kokonaisvaltainen viljelytapa, jossa sovelletaan käytännössä toimiviksi osoitettuja ja tieteeseen perustuvia menetelmiä, joilla on myönteisiä vaikutuksia viljelyn kannattavuuteen, satovarmuuteen sekä ympäristöön. Kaiken ytimessä on maaperän kasvukunnon jatkuva parantaminen. Kun maan kunto paranee, peltojen tuottavuus kasvaa ja tuotantopanosten hyötysuhde paranee. Samalla tilan satovarmuus ja kyky sopeutua vaihteleviin sääoloihin vahvistuvat. Uudistavassa viljelyssä lähtökohtana ovat tulokset, jotka ovat määriteltävissä, mitattavissa ja todennettavissa, eivät ennalta määritellyt menetelmät. Maatalousjärjestelmä on uudistava, jos taloudelliset ja ekologiset tulokset paranevat ajan mittaan, kun huomioon otetaan myös poikkeukselliset olosuhteet.

Uudistaja – maatalan kehitystyökalun pohjana on jatkuvan parantamisen periaate. Ensin suunnitellaan, sitten tehdään. Tekemistä seurataan ja arvioidaan, ja tuloksia pyritään mitaamaan. Saavutettujen tulosten perusteella suunnitelmaa kehitetään taas seuraavalle kaudelle.

Työkalu perustuu BSAG:n laatimiin uudistavan viljelyn yleisiin periaatteisiin. Lähtökohta on, että uudistavuuteen pyrkiminen on oppimispolku. Kun muutos on edennyt pidemmälle, viljelijä voi saavuttaa saman satotason pienemmillä ostopanoksilla ja parantaa näin viljelyn kannattavuutta (*EARA:n selvitys*). Hyödyt voivat näkyä nopeastikin, mutta aluksi ne ovat vaatimattomampia. 5–10 vuotta määrätietoista työtä tuottaa jo kouriintuntuvia hyötyjä viljelijälle, huoltovarmuudelle ja ympäristölle.

Uudistavan viljelijän tavoitteena on kehittää toimintaansa jatkuvasti. *Uudistajaa* systemaattisesti käyttämällä maatila voi osoittaa, että se huomioi uudistavan viljelyn periaatteet toiminnassaan.

Lisätietoja

Uudistava viljely

Carbon Action

UUDISTAJAN KÄYTTÖOHJE

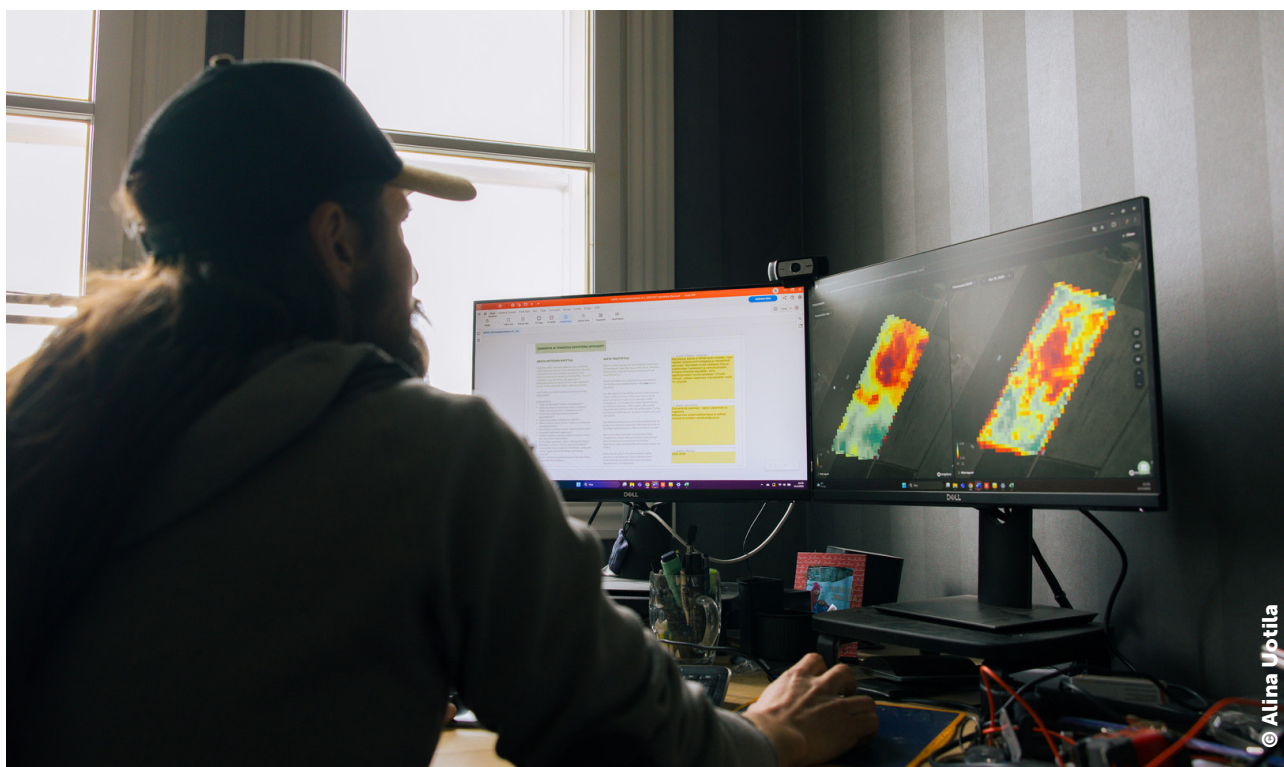
1. Uudistajan ytimessä on työskentelypohja, johon viljelijä kirjaa oman tilansa kehityssuunnitelman kohti uudistavaa viljelyä. Työskentelypohja on koottu kahdelle sivulle (2 x A4), jotta se on helppo tulostaa tavallisilla tulostimilla.
2. Työskentelypohjassa on kahdeksan (8) kysymystä ja tilaa, johon kirjata vastaukset. Kysymyksistä viisi (5) täytetään ennen kasvukautta ja loput kolme (3) kasvukauden aikana. Jos tila loppuu kesken, voi vastaukset koota word-tiedostoon tai uudelle paperille.
3. Uudistajaa voi käyttää 1–8 uudistavan viljelyn osa-alueen kehittämiseen. Osa-alueet ovat samat kuin BSAG:n Uudistavan viljelyn kriteerit. Aluksi kannattaa valita 1–3 kriteeriä, joita lähtee kehittämään systemaattisesti. Jos uudistava viljely on aivan uutta, kannattaa aluksi keskittyä vain osa-alueeseen 1 – osaamisen kehittäminen. Jos olet jo pitkällä uudistavassa viljelyssä, voit parantaa tilasi uudistavuutta systemaattisesti jopa kaikilla kahdeksalla osa-alueella samanaikaisesti.
4. Kun olet valinnut, mitä osa-alueita lähdet kehittämään, täytä jokaiselle kehitettävälle osa-alueelle oma työskentelypohja kysymysten 1–5 osalta.
 - Työskentelyyn kannattaa varata ensin lyhyt aika, jolloin luet ajatuksella kysymykset ja osa-aluekohtaiset tukimateriaalit kysymysten 1–5 osalta.
 - Kirjaa työkalun ohjeiden avustamana oman tilasi tiedot, ja mieti mitä tekemällä pääset nykytilasta tavoitteeseen. Lopuksi arvioi kuinka paljon rahaa, aikaa tai muita rajallisia resursseja uskot tarvitsevasi tavoitteen saavuttamiseen.
5. Aloita edellisessä kohdassa suunnittelemasi toimenpiteet. Koska toteutus voi olla pitkä prosessi, kannattaa täytetyt työskentelypohjat pitää saatavilla. Olennaista on noudattaa tehtyä suunnitelmaa ja korjata sitä tarvittaessa matkan varrella.
6. Seuraa suunnitelman etenemistä heti, kun aloitat toimenpiteet. Hyödynnä määrittämiäsi mittareita ja kirjaa eteneminen ylös työskentelypohjan kohtaan 6.
7. Kasvukauden päättyessä vertaa saavutettua tulosta, matkan varrella kertynyttä seurantatietoa ja suunnitelmaa. Ole toimintaasi kohtaan raajan rehellinen ja myötätuntoinen. Etsi keinoja oppia sekä kehittyä. Oli tulos mikä tahansa, siitä voi oppia paljon, kun pysähtyy miettimään tapahtunutta.
8. Aseta seuraavat askeleet ja tee seuraavan kasvukauden suunnitelmat. Mieti olisiko mahdollista ottaa mukaan uusia osa-alueita ja miten onnistua paremmin niissä mitä harjoiteltiin jo. Entä onko jokin osa-alue sellainen, että siinä riittää saavutetun tilan ylläpitäminen?

OSA-ALUE 1

Osaamista kehitetään jatkuvasti

Osaamisen kehittäminen on usein ensimmäinen ja tärkein osa-alue, kun lähdet kehittämään tilaasi uudistavan viljelyn suuntaan. Jos aihe on uusi, keskity pelkästään tähän osa-alueeseen ensimmäisenä vuotena. Jos tunnet jo perusasiat, voit ottaa rinnalle 1–2 muuta osa-aluetta. **Vahva osaaminen tukee kaikkea muuta kehittämistä.**

Oppiminen ei lopu koskaan. Pidä tämä osa-alue mukana kehitystyössä joka vuosi. Seuraavat ohjeet auttavat sinua etenemään järjestelmällisesti.

© Alina Uotila

1 ARVIOI OSAAMISEN NYKYTILAA Millainen on lähtötilanne?

Kirjaa rehellisesti, mitä tiedät uudistavasta viljelystä nyt.
Älä mieti mitä pitäisi osata – keskity siihen, mitä oikeasti osaat.

Voit käyttää tukena seuraavia apukysymyksiä:

- Tunnetko maaperäsi kunnan lohkoakohtaisesti? Teetkö maan rakenteen aistinvaraista arviointia lapiotestein tai muuta havainnointia?
- Teetkö kirjallisen viljelysuunnitelman ja budjetin? Analysoitko tuloksia?
- Mittaatko viljelyvalintojen vaikutuksia tilallasi?
- Ymmärrätkö, miten uudistava viljely vaikuttaa juuri sinun tilallasi?
- Oletko suorittanut *Uudistavan viljelyn e-opiston* tai muita kursseja?
- Osallistutko keskusteluihin uudistavasta viljelystä tai uudistavan viljelyn verkostoihin (esimerkiksi *BSAG:n Carbon Action -klubi*)?
- Osaatko jo soveltaa uudistavia menetelmiä oman tilan lohkoilla?
- Jaatko tietoa tai kokemuksia muille viljelijöille?
- Oletko mukana hankkeissa tai piloteissa?

2 ASETA TAVOITE Mitä haluat saavuttaa?

Mikä on tavoitteesi? **Minkälaisen muutoksen haluat saada aikaan?** Mitä selkeämmin kykenet määrittämään tavoitteen, sitä parempi. Hyvä tavoite on kunnianhimoinen ja motivoiva, mutta saavutettavissa.

Miten voit mitata tavoitteen onnistumista? Mittarit auttavat havaitsemaan, onko toimenpiteillä vaikutusta ja ovatko ne riittäviä. **Muotoile tavoite vielä mitattavaan muotoon.** Jos aikaraja on pidempi kuin yksi vuosi/kasvukausi, kannattaa varmistaa, että tavoitteen voi pilkkoa helposti seurattaviin välitavoitteisiin.

Osaamisen kehittämisessä tavoite voi olla esimerkiksi:

- Oman tilan olosuhteiden parempi ymmärrys esimerkiksi maaperään tai vesitalouteen liittyen.
- Teoreettisen osaamisen lisääminen esimerkiksi kurssien tai luentojen avulla.
- Uudenlaisen viljelyratkaisun omaksuminen ja soveltaminen.
- Kyky jakaa opittua muille tai toimia esimerkkinä.

Tee tavoitteesta selkeä, mitattava ja henkilökohtainen. Esimerkiksi: *”Suoritan uudistavan viljelyn e-opiston syksyyn mennessä ja teen lapiotestin kaikilla lohkoilla ennen elokuun loppua.”*

Mieti myös:

- Motivoiko tavoite sinua?
- Miten mittaat onnistumista?

Jos tavoite ei liikauta tai tunnu tärkeältä, se on liian kevyt. Nosta rimaa.

3 ASETA AIKARAJA Milloin tavoite tulee saavuttaa?

Aseta aikaraja, johon mennessä tulokset pitää olla saavutettu. Varaa riittävästi aikaa, jotta tavoitteen saavuttaminen on mahdollista.

Mieti tavoitteesi näkökulmasta kunnianhimoisen, mutta mahdollinen aikajänne. Oppimisen kehittämisessä vuodessa ehtii saavuttamaan paljon. Tavoitteelle on hyvä asettaa välitavoitteita esimerkiksi kuukausittain.

4 LAADI SUUNNITELMA OSAAMISEN KEHITTÄMISEEN Mitä aiot tehdä?

Laadi suunnitelma, jonka avulla saavutat tavoitteesi. Pohdi, mikä on tarpeen ja mahdollista, kun otat huomioon käytössä olevat resurssit. Pohdi, tarvitsetko ulkopuolista apua suunnittelemasi muutoksen aikaansaamiseksi. Tarvitsetko neuvontaa? Mistä saat tarvitsemasi avun helpoimmin ja kustannustehokkaimmin?

Suunnittelu on todella tärkeä osa muutosta. Tärkeintä on tietenkin toimeenpano, mutta jos suunnitelma on hyvä, säästät paljon aikaa, rahaa ja vaivaa.

Kysy ensin, minkä pitää muuttua ja mikä muutosta vaikeuttaa tai estää? Listaa esteet ja hidasteet ja pohdi, miten voit selättää tunnistamasi vaikeudet. Olenaisista on löytää tilallasi tehokkaimmin toimivat ratkaisut.

Suunnitelmasi ei ole kiveen hakattu. Kun suunnitelma muuttuu, pidä kiinni tavoitteesta ja etsi uusi parempi polku sen saavuttamiseksi.

Listaa konkreettiset toimenpiteet. Pohdi:

- **Mitä opiskelen?**
(esim. verkkokurssi, artikkelit, luennot)
- **Miten opiskelen?**
(kirjoitat muistiin, pidät oppimispäiväkirjaa, keskustelet muiden kanssa)
- **Milloin ja missä opiskelen?**
(aika, paikka, käytännön järjestelyt)
- **Tarvitsenko apua?**
(verkosto, hankkeet, asiantuntijat)
- **Onko oppimiselle jokin este**
(aika, resurssit, vanhat tottumukset)
– ja miten ylitän ne?

Toimenpiteet voivat olla esimerkiksi:

- Suoritan Uudistavan viljelyn e-opiston.
- Teen lapiotestit ja etsin salaojien laskuaukot jokaisella loholla.
- Käyn kahdessa pellonpiennarpäivässä ja yhdellä luennolla.
- Kirjaan oppimani viikoittain vihkoon tai digitaalisesti. Hyvä suunnitelma on selkeä, realistinen ja mahdollistaa onnistumisen.

Tukimateriaaleja

Uudistavan viljelyn e-opisto
BSAG kurssit - Uudistavan viljelyn tehokurssi
Materiaalit arkisto - Baltic Sea Action Group

5 ASETA BUDJETTI

Kuinka paljon resursseja varaat toimintaan?

Jos et varaa aikaa ja resursseja etukäteen, ne katoavat arjen kiireisiin.

Mieti		Esimerkiksi
Aika	Kuinka monta tuntia viikossa/kuukaudessa varaat toimintaan?	2 tuntia viikossa opiskeluun.
Raha	Kuinka paljon rahaa kuluu kurssimaksuihin, matkoihin, laitteisiin ja muihin kuluihin?	Noin 100 € kurssimaksuihin
Pinta-ala	Käytätkö testialuetta tai lohkoa kokeiluihin?	Kokeilu yhdellä loholla.

6 SEURANTA

Miten työ etenee, tuleeko tulosta?

Hyvä suunnittelu tekee onnistumisesta helpompaa. Silti **tulokset syntyvät vain tekemällä**. Mikään suunnitelma ei täysin onnistu ennakoimaan sen enempää ympäristön paineita kuin oman toiminnan toteutumista. Siksi **on tärkeää kirjata, mitä tehtiin ja miten työ etenee**. Kirjattuun tekemiseen on helpompi tehdä korjauksia, ja vain kirjattuun tekemiseen voi perustaa valmistuneen analyysin onnistumisesta.

Esimerkkejä seurantatavasta:

- Kuukausittainen päivitys: mitä tein, mitä opin, mitä jäi kesken.
- Verkkokurssin etenemisen seuranta.
- Pellolla tehtyjen toimien dokumentointi (paikka, aika, tulokset).
- Säätilojen ja olosuhteiden seuranta (tarvittaessa lohkokohtaisesti).

Toimintatapoja seurannan tueksi:

- Säilytä aktiivinen suunnitelma, eli osa-aluekohtaiset työskentelypohjat, yhdessä paikassa, kuten tietokoneen kansiossa tai tulostettuna paperilla.
- Laita työskentelypohja/t näkyvälle paikalle.
- Aseta muistutuksia esimerkiksi puhelimeen.
- Kirjaa ylös myös myöhästymiset ja epäonnistumiset, jotta opit parantamaan suunnitelmia. Mikään kunnianhimoinen suunnitelma ei onnistu sellaisenaan joka kerta.
- Tee seurannasta tapa, jotta se ei tunnu pakottaen tehdyltä.

7 ANALYYSI

Minkälaisia tuloksia saavutit, muuttuiko mikään?

Älä pelkästään listaa, mitä teit

– **pohdi, mitä siitä seurasi.**

- Muuttuiko osaamisesi? Miten?
- Sovelsitko jotain uutta käytäntöön?
- Syntyikö oivalluksia tai uusia kysymyksiä?
- Mikä onnistui – miksi?
- Mikä ei onnistunut – miksi?

Muista, että epäonnistuminen ei ole häpeä, vaan arvokas tilaisuus oppia. Kun pysähdymme rehellisesti tarkastelemaan, miksi jokin ei onnistunut, säästämme tulevaisuudessa aikaa, rahaa ja hermoja. Jos kuitenkin jatkamme samaa polkua ilman oppia, kohtaamme helposti samat sudenkuopat uudelleen. Uudistajalla kehitystyötä tehdään suunnitelmallisesti ja aikaisemmista virheistä oppia ottaen.

8 OPIT TALTEEN

Mitä tehdään seuraavaksi?

Nyt kun olet arvioinut, mitä opit ja miten onnistuit, suunnittele mitä teet seuraavalla kasvukaudella:

- Osaatko nyt riittävästi, että voit siirtyä uudelle osa-alueelle?
- Mitä opittu tarkoittaa muille kehityskohteille?
- Jatkatko saman osa-alueen opiskelua syvemmin?

Tulosta tai avaa uudet työskentelypohjat ja tee seuraavan kasvukauden suunnitelma analyysissä esiin nousseisiin huomioihin perustuen.

Mitä osa-aluetta suunnitelma koskee?

Osaamisen kehittäminen

Päivämäärä

15.8.2025

1. Millainen on kehitettävän osa-alueen nykytila?

Nykytilassa asioita ei tehdä tavan mukaan, vaan haetaan erilaisia toimintatapoja ja menetelmiä jatkuvasti.

Seurataan muita vastaavia tiloja, osallistutaan hankkeisiin ja verkostoidutaan.

Erilaisia mittareita käytetään. Esim. satelliittiaineiston avulla lasketaan "vihreitä viikkoja" ja otetaan laajempia maanäytteitä, myös 1 m syvyisiä.

2. Mitä haluat saavuttaa?

Esimerkkinä oleminen – opitun jakaminen ja inspiointi.

Mittaaminen systemaattisempaa ja selkeät tulokset ja niiden vertailukelpoisuus.

3. Milloin tavoite tulee saavuttaa?

Vuoden 2027 loppuun mennessä.

4. Mitä aiot tehdä? (toimintasuunnitelma)

Varaan joka viikko noin tunnin opiskeluun ja tiedonhankintaan.

Osallistun Carbon Action -klubin aamukahveille.

Alan kirjoittaa säännöllisesti huomioita oppimastani ja omia ajatuksiani ainakin viljelijäryhmään ja myöhemmin myös sosiaaliseen mediaan.

5. Kuinka paljon resursseja varaat toimintaan?

Tiedonhankintaan ja opiskeluun n. 1h/viikko (50 h/vuosi).

Oman tilan huomioiden keräämiseen ja niistä kirjoittamiseen n. 1,5 h/viikko (75 h/vuosi).

Matkustus ym. kuluja n 500 €

OSA-ALUE 2

Peltomaan kasvukuntoa parannetaan ja ylläpidetään tavoitteellisesti

Maaperä on viljelijän tärkein pääoma. Suuri osa Suomen pelloista kärsii kasvukunto-ongelmista, kuten tiivistymistä, vesitalousongelmista tai vähäisestä multavuudesta. Kuten jokainen viljelijä tietää, peltomaa ei ole kuin mikä tahansa muu tuotantoväline. Maaperä on elävää luontoa, joka voi oikein hoidettuna olla paljon enemmän kuin vain alusta kasveille ja ravinteille.

Uudistava viljely on pitkäjänteistä työtä, jolla parannat maaperän kasvukuntoa ja rakennat tuotannon kestävyyttä. Keskity poistamaan kasvukunto-ongelmien syitä oireiden hoitamisen sijaan. Yhdistele erilaisia analyysi- ja havainnointimenetelmiä, joiden avulla saat kokonaiskuvan maan kasvukunnon kehittymisestä. Kiinnitä huomiota erityisesti peltujen kuivatukseen ja maan tiivistymisriskeihin.

1 ARVIOI PELTOJEN KASVUKUNNON NYKYTILAA Millainen on lähtötilanne?

Maan kasvukunnon hoitaminen edellyttää, että olet selvittänyt lohkojesi kasvukunnon nykytilan. Arvioi rehellisesti, missä kunnossa lohkosasi ovat nyt. Kasvukunnon ongelmia löytyy lähes jokaiselta tilalta. Älä vähättele niitä – **nyt haetaan lähtötilannetta.**

Apukysymyksiä arviointiin:

- Oletko tutustunut peltoihisi? Oletko selvittänyt peltojesi kasvukuntoa omilla havainnoillasi?
- Onko sinulla maanhoidosuunnitelma? Jos maan kasvukunto on hyvä, miten ylläpidät sitä?
- Kuinka hyvin tunnet peltosi salaojituksen? Tiedätkö, missä salaojien laskuaukot sijaitsevat? Oletko varmistanut, että vesi pääsee virtaamaan niistä esteettä?
- Oletko tarkistanut rengaspaineet? Entä koneiden rengastukset?

- Suunnitteletko peltotyöt niin, että vältät maan tiivistymistä?
- Onko pellolla kohtia, joihin vesi kerääntyy tai jotka muuten kuivuvat hitaasti? Oletko parantanut peruskuivatusta?
- Käytätkö maan kasvukunnon havainnointityökaluja?
- Oletko selvillä lohkojen pH:sta ja kalkitustarpeesta?

Jos nämä asiat ovat vieraita, palaa vielä osa-alueeseen **Osa-alue 1: Osaamista kehitetään jatkuvasti.**

BSAG:n tukimateriaaleilla voit lähteä kehittämään osaamista maan kasvukunnon parantamiseen liittyen.

2 ASETA TAVOITE Mitä haluat saavuttaa?

Mikä on tavoitteesi? **Minkälaisen muutoksen haluat saada aikaan?** Mitä selkeämmin kykenet määrittämään tavoitteen, sitä parempi. Hyvä tavoite on kunnianhimoinen ja motivoiva, mutta saavutettavissa.

Miten voit mitata tavoitteen onnistumista? Mittarit auttavat havaitsemaan, onko toimenpiteillä vaikutusta ja ovatko ne riittäviä. **Muotoile tavoite vielä mitattavaan muotoon.**

Jos aikarajaus on pidempi kuin yksi vuosi/kasvukausi, kannattaa varmistaa, että tavoitteen voi pilkkoa helposti seurattaviin välitavoitteisiin.

Minkälaista muutosta tavoittelet viljelemilläsi pelloilla? Peltomaan kasvukunnon parantamisessa tavoite voi olla esimerkiksi:

- Maan rakenteen nykytilan kattavampi arvioiminen tilan viljelyssä olevilla lohkoilla.
- Parannustoimista eniten hyötyvien lohkojen selvittäminen.
- Kahden tai useamman kasvukuntaa parantavan toimenpiteen toteuttaminen mahdollisimman samanlaisilla peltolohkoilla maalajin ja kasvukunnon perusteella.
- Kokeilun systemaattinen seuraaminen tilalle parhaiten sopivien toimien löytämiseksi.

Kirjaa tavoite selkeästi ja yksiselitteisesti ja sitoudu saavuttamaan se. **Tee tavoitteesta tilallesi merkityksellinen.** Kannattaa etsiä kokonaistaloudellisesti parasta tapaa edistää pellon kasvukuntaa.

3 ASETA AIKARAJA Milloin tavoite tulee saavuttaa?

Maan kasvukunnon kehittämisen selkeät tulokset **ei-vät näy yhdessä vuodessa**, mutta joitain parannuksia voi saada aikaan jo ensimmäisen vuoden aikana. Aseta aikaraja, johon mennessä pyrit saavuttamaan tavoitteesi.

Mieti tavoitteesi näkökulmasta **realistinen, mutta tarpeeksi kunnianhimoinen** aikaraja. Aseta tarvittaessa välitavoitteita.

4 LAADI SUUNNITELMA KASVUKUNNON KEHITTÄMISEEN Mitä aiot tehdä?

Laadi suunnitelma, jonka avulla saavutat tavoitteesi. Pohdi, mikä on tarpeen ja mahdollista, kun otat huomioon käytössä olevat resurssit. Pohdi, tarvitsetko ulkopuolisen asiantuntijan tai kollegan apua. Mistä saat tarvitsemasi avun helpoimmin ja kustannustehokkaimmin? Mitä teet ja missä järjestyksessä?

Esimerkiksi:

- Teen maan rakenteen aistinvaraisen arvioinnin, eli MARA-testin kaikilla lohkoilla heinäkuun loppuun mennessä (**MARA-kortti maan rakenteen aistinvaraiseen arviointiin**).
- Teen havainnot vesitaloudesta – huomioin erityisesti seisovan veden alueet.
- Suunnittelen peltotyöt niin, että vältän tiivistymisriskejä.
- Säädän rengaspaineet ja tarkistan rengastukset.
- Teen **Lohkokohtaisen maanhoito-suunnitelman (BSAG)** kahdella loholla seuraavana kesänä.

Kaikki ei välttämättä tule menemään suunnitellusti, ja suunnitelmaa voi päivittää matkan varrella. Voit pitää kiinni tavoitteesta, mutta vaihtaa reittiä.

5 ASETA BUDJETTI Kuinka paljon resursseja varaat toimintaan?

Suunnitelmaa tehdessä kannattaa miettiä myös kuinka paljon **aikaa, rahaa, pinta-alaa** ja muita mahdollisia resursseja voit varata tavoitteen saavuttamiseen. Kasvukunnon parantaminen voi vaatia investointeja, mutta **heikkotuottoinen maa tulee pitkällä tähtäimellä kalliimmaksi**. Hyväkuntoinen maa tuottaa pitkällä aikavälillä tasaisemmin, kun tuotantopanosten hyötysuhde ja satovarmuus paranee. Pohdi näitä:

Aika: Kuinka paljon tarvitset aikaa suunnittelemasi toteuttamiseen viikossa/kuukaudessa/vuodessa?

Raha: Maksavatko toimenpiteet jotain? Onko edessä koneinvestointi, salaojen huoltoa tai ojituksen parantamista? Onko mahdollista hakea investointitukea, esim. salaojitushankkeeseen?

Pinta-ala: Kokeiletko ensin maltillisella pinta-alalla ja laajennat jos toimenpide toimii? Vai oletko jo valmis ottamaan valtaosan lohkoista toimenpiteen pariin?

6 SEURANTA Miten työ etenee, tuleeko tulosta?

Hyvä suunnittelu tekee onnistumisesta helpompaa. Silti **tulokset syntyvät vain tekemällä**. Mikään suunnitelma ei täysin onnistu ennakoimaan sen enempää ympäristön paineita kuin oman toiminnan toteutumista. Siksi **on tärkeää kirjata, mitä tehtiin ja miten työ etenee**. Kirjattuun tekemiseen on helpompi tehdä korjauksia, ja vain kirjattuun tekemiseen voi perustaa valistuneen analyysin onnistumisesta.

Esimerkkejä seurantatavoista:

- Seuraa miten toimet vaikuttavat maan kasvukuntoon.
- Katso, millaisia tuloksia saat maan rakenteen aistinvaraisesta arvioinnista MARA-kortin avulla.

Toimintatapoja seurannan tueksi:

- Säilytä aktiivinen suunnitelma, eli osa-aluekohtaiset työskentelypohjat, yhdessä paikassa, kuten tietokoneen kansiossa tai tulostettuna paperilla.
- Laita työskentelypohja/t näkyvälle paikalle.
- Aseta muistutuksia esimerkiksi puhelimeen.
- Kirjaa ylös myös myöhästymiset ja epäonnistumiset, jotta opit parantamaan suunnitelmia. Mikään kunnianhimoinen suunnitelma ei onnistu sellaisenaan joka kerta.
- Tee seurannasta tapa, jotta se ei tunnu pakottaen tehdyttä.

Uudistajan hyödyistä iso osa syntyy systemaattisesta suunnittelusta, käytännön toimien toteuttamisesta ja tehdyn työn arvioinnista.

7 ANALYYSI Minkälaisia tuloksia saavutit, muuttuiko mikään?

Ovatko toimenpiteet olleet aidosti hyödyllisiä, oliko tarvittu lisää toimenpiteitä? Pyri ymmärtämään, missä muutos näkyy pidemmällä aikavälillä. Maan kasvukunto vahvistuu vähitellen, kun työ on suunnitelmallista ja pitkäjänteistä. Ilman huolellista arviointia tulokset voivat jäädä vaatimattomiksi ja samat virheet toistua vuodesta toiseen.

Voi olla niinkin, että jossakin toisaalla toiminut toimenpide ei tuota tulosta juuri sinun tilallasi, tai jokin toinen toimenpide toimisi paremmin.

Tässä vaiheessa on tärkeää kirjata, mitä saatiin aikaiseksi tehdyillä toimilla. Mitkä aikaansaannoksista olivat tavoiteltua, mitkä vahingossa hyödyllisiä, ja mitkä pitää yrittää välttää tulevaisuudessa.

Älä pelkästään listaa, mitä teit

– **pohdi, mitä siitä seurasi.**

- Havaitsitko muutoksia loholla?
- Näkyvätkö vaikutukset esimerkiksi pellon paremmassa vedenpidätyskyvyssä?
- Onko tiivistymiä saatu poistettua?
- Onko satovarmuus parantunut?
- Mikä ei toiminut?
Miten jatkossa vältät saman virheen?

Kehitystyössä tulosten analysointi on tärkeää. Ei haittaa, jos jokin meni pieleen. Se pitää vain yrittää huomata ajoissa, ja korjata suunta.

8 OPIT TALTEEN Mitä tehdään seuraavaksi?

Tämä vaihe ratkaisee, oliko kaikki työ vaivan arvoista. Jos toimenpide onnistui, voitko laajentaa sen muille lohkoille? Jos toimenpide ei onnistunut, vaihdatko toimenpiteen tai jatkatko kokeilua parannetulla suunnitelmalla? Kasvukunnon parantaminen on jatkuva prosessi. Tärkeintä on, että:

- Tiedät mitä olet tehnyt.
- Tiedät, miksi se toimii tai ei toimi.
- Olet valmis korjaamaan suuntaa.

Tulosta tai avaa uudet työskentelypohjat ja tee seuraavan kasvukauden suunnitelma analyysissä esiin nousseisiin huomioihin perustuen.

Muista, että tässä ei rakenneta paperinmakuisia raportteja, vaan **tuottavaa, kestäväää ja järkevää maatilaa**. Maaperän hyvä kasvukunto on viljelijän tärkein työkalu, ja sen arvo näkyy, kun sitä vaalitaan pitkäjänteisesti.

Mitä osa-aluetta suunnitelma koskee?

Maan kasvukunnon parantaminen

Päivämäärä

15.8.2025

1. Millainen on kehitettävän osa-alueen nykytila?

Lohkojen nykytila on hyvin selvillä.

Panostetaan seurantaan ja suunnitelmallisuuteen.

Kasvukuntoasiat mietitään pitkäjänteisesti viljelykierron mukaisesti.

2. Mitä haluat saavuttaa?

Pellon kasvukunnon havaintojen teko on systemaattista ja havaintoja käytetään päätöksenteon apuna.

Teen lohkoakohtaisen hoitosuunnitelman ainakin kahdelle lohkolle.

Säätösalaajitus yhdelle lohkolle.

3. Milloin tavoite tulee saavuttaa?

Vuoden 2027 loppuun mennessä.

4. Mitä aiot tehdä? (toimintasuunnitelma)

Tehdään maanhoitosuunnitelma lohkoille X.

Alan kirjaamaan kaikki kasvukuntoon liittyvät havainnot ylös.

Toteutan säätösalaajituksen yhdelle lohkolle:

- Tutustun säätösalaajitusvaihtoehtoihin.
- Kilpailutan urakoitsijat ja arvioin kustannukset.
- Selvitän investointituen hyödyntämisen mahdollisuuden.
- Aikataulutan ojitusprojektin ja sovin työnjaosta.

5. Kuinka paljon resursseja varaat toimintaan?

Aika: kasvukaudella havainnointiin ja kirjaamiseen 1 h/vko, maanhoitosuunnitelma 5 h havainnot+kirjaaminen/lohko.

Raha: Säätösalaajitus n. 4500 €/ha, investointituki max 40 %.

OSA-ALUE 3

Maanpäällistä ja maanalaista luonnon monimuotoisuutta vahvistetaan suunnitelmallisesti

Luonnon monimuotoisuus on uudistavalle viljelijälle ennen kaikkea työkalu, jonka ansiosta tilan talous, tulevaisuus ja ympäristö voivat jatkossa paremmin. Maatalouskäytännöt vaikuttavat paikallisen luonnon monimuotoisuuteen. Luonnon monimuotoisuus puolestaan vaikuttaa satotasoihin, kasvinsuojelun tarpeeseen, hiilensidontaan ja maan kasvukunnon paranemiseen. Kun ymmärrät tämän, voit käynnistää hyvän kierteen.

1 ARVIOI MONIMUOTOISUUDEN NYKYTILAA Millainen on lähtötilanne?

Aloitetaan arvioimalla tilan toiminnan vaikutuksia luonnon monimuotoisuuteen nyt. Monimuotoisuuden parantaminen on monin tavoin hyödyllistä tilalle, ja sen parantamiseen on paljon mahdollisuuksia. Usein maatalous-ekosysteemissä arvokkain monimuotoisuus löytyy maan alta. Maanpäällinen monimuotoisuus tukee maanalaista monimuotoisuutta, ja siitä voi olla hyötyä muun muassa kasvitautien torjunnassa.

Alta löydät kahdeksan apukysymystä lähtötilanteen arviointiin.

- Tunnistatko omissa viljelytavoissasi toimet, jotka vahvistavat monimuotoisuutta? Entä mitkä heikentävät sitä?
- Onko tilallasi arvokkaita biotooppeja? Onko niitä kartoitettu, tai onko niille tehty hoitosuunnitelmaa?
- Voisiko eri lajien elinympäristöjä tilallasi monipuolistaa?
- Miten voisit vahvistaa maaperäeliöiden monimuotoisuutta lohkoillasi?
- Tukeeko viljelykierto luonnon monimuotoisuutta? Mitkä toimet tukevat ja mitkä heikentävät sitä?
- Huomioidaanko kasvivalinnoissa lajikkeiden geneettinen monimuotoisuus?
- Tukevatko laidunnustavat biodiversiteettiä?
- Voitko tehdä tilallasi toimia, jotka tukevat alkuperäisrotujen säilymistä?

2 ASETA TAVOITE Mitä haluat saavuttaa?

Mikä on tavoitteesi? **Minkälaisen muutoksen haluat saada aikaan?** Mitä selkeämmin kykenet määrittämään tavoitteen, sitä parempi. Hyvä tavoite on kunnianhimoinen ja motivoiva, mutta saavutettavissa.

Miten voit mitata tavoitteen onnistumista? Mittarit auttavat havaitsemaan, onko toimenpiteillä vaikutusta ja ovatko ne riittäviä. **Muotoile tavoite vielä mitattavaan muotoon.**

Jos aikaraja on pidempi kuin yksi vuosi/kasvukausi, kannattaa varmistaa, että tavoitteen voi pilkkoa helposti seurattaviin välitavoitteisiin.

Tavoite voi olla esimerkiksi:

- Elinympäristöjen lisääminen eri eliölajeille.
- Tilalla viljeltyjen kasvilajien monipuolistaminen.
- Maaperän eliöiden häirinnän vähentäminen.
- Torjunta-aineiden käytön vähentäminen.

Tee tavoitteesta selkeä ja mitattava. Esimerkiksi:
”Lisään elinympäristöjä tilalla eri eliölajeille perustamalla monimuotoisuuskaistoja”.

3 ASETA AIKARAJA Milloin tavoite tulee saavuttaa?

Aseta aikaraja, johon mennessä tulokset pitää olla saavutettu. Varaa riittävästi aikaa, jotta tavoitteen saavuttaminen on mahdollista. **Mieti tavoitteesi näkökulmasta kunnianhimoinen, mutta mahdollinen aikajänne.**

4 SUUNNITTELE, MITEN PARANNAT MONIMUOTOISUUTTA Mitä aiot tehdä?

Laadi suunnitelma, jonka avulla saavutat tavoitteesi. Pohdi, mikä on tarpeen ja mahdollista, kun otat huomioon käytössä olevat resurssit. Pohdi, tarvitsetko ulkopuolisen asiantuntijan tai kollegan apua. Mistä saat tarvitsemasi avun helpoimmin ja kustannustehokkaimmin? Mitä teet ja missä järjestyksessä?

Esimerkiksi:

- **Elinympäristöjen kehittäminen**
petopenkat, pölyttäjäkaistat, suojavyöhykkeet, pensas- tai puuryhmät, kosteikot, kivisaarekkeiden säästäminen.
- **Kasvuston monipuolistaminen**
monilajiset kerääjäkasvi- ja nurmiseokset ja syyskasvipainotteisuuden lisääminen, kukkivien satokasvien lisääminen viljelykiertoon.
- **Maanalaisen elämän vahvistaminen**
muokkauksen minimointi, orgaanisen aineksen lisäys (eläintuotannon sivuvirrat, komposti, biokaasulaitoksen mädäte), jatkuva kasvipeite (maalainen ja -päällinen biomassa), typensitojakasvit osana viljelykiertoa.
- **IPM-käytännöt**
torjunta-aineiden käytön minimointi, kasvustojen tarkkailu, petohyönteisiä suosivat ratkaisut kuten monimuotoisuuskaistat.
- **Laidunnuskäytännöt**
rotaatiolaidunnuksen hyödyntäminen peltoluonnon monimuotoisuuden lisäämisessä.

Kaikki ei välttämättä tule menemään suunnitellusti, ja suunnitelmaa voi päivittää matkan varrella. Voit pitää kiinni tavoitteesta, mutta vaihtaa reittiä.

5 ASETA BUDJETTI Kuinka paljon resursseja varaat toimintaan?

Suunnitelmaan tehdessä kannattaa miettiä myös, kuinka paljon **aikaa, rahaa, pinta-alaa** ja muita mahdollisia resursseja voit varata tavoitteen saavuttamiseen.

Monimuotoisuuden parantamisessa käytetty pinta-ala on usein merkityksellinen resurssi, jonka käyttö on hyvä tehdä tietoisesti.

6 SEURANTA Miten työ etenee, tuleeko tulosta?

Hyvä suunnittelu tekee onnistumisesta helpompaa. Silti **tulokset syntyvät vain tekemällä**. Mikään suunnitelma ei täysin onnistu ennakoimaan sen enempää ympäristön paineita kuin oman toiminnan toteutumista. Siksi on tärkeää kirjata, **mitä tehtiin ja miten työ etenee**. Kirjattuun tekemiseen on helpompi tehdä korjauksia, ja vain kirjattuun tekemiseen voi perustaa valistuneen analyysin onnistumisesta.

Esimerkkejä seurantatavasta:

- Havainnoi lentävien hyönteisten määrää eri lohkoilla.
- Havainnoi peltolintujen määrää.
- Tee lierotesti, ja katso paljonko lieroja on lapiollisessa maata.
- Seuraa monimuotoisuuskaistojen vaikutusta tuholaispaineeseen satokasvilla.

Toimintatapoja seurannan tueksi:

- Säilytä aktiivinen suunnitelma, eli osa-aluekohtaiset työskentelypohjat, yhdessä paikassa, kuten tietokoneen kansiossa tai tulostettuna paperilla.
- Laita työskentelypohja/t näkyvälle paikalle.
- Aseta muistutuksia esimerkiksi puhelimeen.
- Kirjaa ylös myös myöhästymiset ja epäonnistumiset, jotta opit parantamaan suunnitelmia. Mikään kunnianhimoinen suunnitelma ei onnistu sellaisenaan joka kerta.
- Tee seurannasta tapa, jotta se ei tunnu pakottaen tehdyltä.

7 ANALYYSI Minkälaisia tuloksia saavutit, muuttuiko mikään?

Luonnon monimuotoisuus on ympäristön kannalta tärkeää itsessään, mutta uudistavassa viljelyssä siihen kohdistuu myös tuotannollisia odotuksia. Vaikutus kasvinsuojeluaineiden käytön tarpeeseen tai sadon laatuun voi näkyä viiveellä. Pyri silti arvioimaan, **ovatko toimet olleet aidosti hyödyllisiä**, olisiko tarvittu lisää toimenpiteitä. Pyri ymmärtämään, missä muutos näkyy pidemmällä aikavälillä.

Koska muutokset voivat olla pieniä, on seurannan ol-tava systemaattista ja analyysin rehellistä. Voi olla niin-kin, että jossakin toisaalla toiminut toimenpide ei tuota tulosta juuri sinun tilallasi, tai jokin toinen toimenpide toimisi paremmin.

Älä pelkästään listaa, mitä teit

– **pohdi, mitä siitä seurasi.**

- Mikä muuttui lohkoilla?
- Mikä muuttui maatalousympäristössä?
- Ovatko toimet vähentäneet kasvien tauti- tai tuholaispainetta?
- Oletko pystynyt vähentämään kasvinsuojeluaineiden käyttöä?
- Mikä ei toiminut? Miten jatkossa vältät saman virheen?

Kehitystyössä tulosten analysointi on tärkeää. Ei haittaa, jos jokin meni pieleen. Se pitää vain yrittää huomata ajoissa, ja korjata suunta.

8 OPIT TALTEEN Mitä tehdään seuraavaksi?

Tämä vaihe ratkaisee, oliko kaikki työ vaivan arvois-ta. Jos toimenpide onnistui, voitko laajentaa sen muil-le lohkoille? Jos toimenpide ei onnistunut, vaihdatko toimenpiteen tai jatkatko kokeilua parannetulla suunnitelmalla?

Luonnon monimuotoisuuden vahvistaminen on jatku-va prosessi. Tärkeintä on, että:

- Tiedät mitä olet tehnyt.
- Tiedät, miksi se toimii tai ei toimi.
- Olet valmis korjaamaan suuntaa.

Tulosta tai avaa uudet työskentelypohjat ja tee seuraav-kasvukauden suunnitelma analyysissä esiin nous-seisiin huomioihin perustuen.

Mitä osa-aluetta suunnitelma koskee?

Monimuotoisuuden parantaminen

Päivämäärä

15.8.2025

1. Millainen on kehitettävän osa-alueen nykytila?

Viljelykierto on suunniteltu monimuotoisuutta ylläpitäväksi.

Monimuotoisuuskaistoja on kokeiltu, ja kukkivia kasvustoja on kierrossa mahdollisuuksien mukaan.

Nurmissa käytetään monilajisia, typensitojakasveja sisältäviä seoksia.

2. Mitä haluat saavuttaa?

Monimuotoisuuskaistoja on vuosittain 1-3 % kokonaisalasta.

Tavoitteena on elvyttää pölyttäjäkantoja ja selvittää onko monimuotoisuuskaistoilla vaikutusta tauti- tai tuholaispaineeseen.

3. Milloin tavoite tulee saavuttaa?

Vuoden 2027 loppuun mennessä.

4. Mitä aiot tehdä? (toimintasuunnitelma)

Lisään monimuotoisuuskaistojen määrää tavoitteen mukaisesti ja suunnittelen niiden siemenseokset niin, että kukinta jatkuu kaistalla mahdollisimman pitkään.

Suunnittelen monimuotoisuuskaistat niin, että lisääntynyt pölyttäjämäärä ym. hyödyt auttavat mahdollisimman laajasti.

Vertailen kasvitautien ja tuholaisien esiintymistä satokasvilla monimuotoisuuskaistan läheisyydessä ja kauempana.

5. Kuinka paljon resursseja varaat toimintaan?

Pinta-ala: 1-3 % kokonaisalasta, hyödynnetään ekojärjestelmän monimuotoisuuskasvitoimenpiteen tukea.

Raha: siemenseos n. 80 €/ha Aika: 30 h/kasvukausi.

Viljelykierto on monipuolista

Monipuolisessa viljelykierrossa vuorotellaan esimerkiksi eri viljoja, palko- ja öljykasveja, monilajisia nurmia sekä erilaisia alus- ja kerääjäkasveja. Viljelykierrolla pyritään maksimoimaan talviaikainen elävä kasvipeitteisyys. Kasvivalinnoissa huomioidaan myös erilaisten juuristojen tuomat hyödyt maaperälle. Tavoitteena on parempi maan kasvukunto, pienempi tauti- ja tuholaispaine sekä tehokkaampi ravinnekierto. Talviaikaisella elävällä kasvipeitteisyydellä maksimoidaan kasvien yhteyttäminen, eli vihreiden viikkojen määrä myös kasvukauden ulkopuolella.

1 ARVIOI VILJELYKIERRON NYKYTILAA Millainen on lähtötilanne?

Aloitetaan arvioimalla tilan viljelykierron monipuolisuus tällä hetkellä.

Alta löydät kahdeksan apukysymystä lähtötilanteen arviointiin.

- Onko sinulla kirjallinen viljelykiertosuunnitelma? Oletko tehnyt lohkojaon?
- Tunnetko lohkosasi ja niille sopivan viljelykierron?
- Oletko vertaillut viljelykiertoja viljelykiertolaskurilla?
- Arvioi nykyisen viljelykiertosi hyötyjä maan kasvukunnon hoidossa, ravinnekierron toteutumisessa ja rikkakasvien, kasvitautien sekä tuholaisien hallinnassa.
- Millä kasveilla viljelykiertoa täydennetään nykyisessä kierro(i)ssa?
- Mitä rajoituksia viljelykierron monipuolistamiselle tilalla on? Ota huomioon tilan edellytykset, kysyntä, talous, oma osaaminen sekä CAP-tuki- ja luomuehdot.
- Oletko kokeillut uusia kasveja? Mitä sinulla on kokeilussa? Mitä haluaisit kokeilla?
- Minkälaisia viljelykiertoja tilalla on käytössä?

2 ASETA TAVOITE Mitä haluat saavuttaa?

Mikä on tavoitteesi? **Minkälaisen muutoksen haluat saada aikaan?** Mitä selkeämmin kykenet määrittämään tavoitteen, sitä parempi. Hyvä tavoite on kunnianhimoinen ja motivoiva, mutta saavutettavissa.

Miten voit mitata tavoitteen onnistumista? Mittarit auttavat havaitsemaan, onko toimenpiteillä vaikutusta ja ovatko ne riittäviä. **Muotoile tavoite vielä mitattavaan muotoon.**

Jos aikarajaus on pidempi kuin yksi vuosi/kasvukausi, kannattaa varmistaa, että tavoitteen voi pilkkoa helposti seurattaviin välitavoitteisiin.

Valitse 1–3 konkreettista, mitattavaa tavoitetta. Huomaa, että viljelykierron monipuolistamisen hyödyt näkyvät myös maan kasvukunnossa (osa-alue 2), luonnon monimuotoisuudessa (osa-alue 3), ravinnekierrossa (osa-alue 7) ja kasvinsuojelussa (osa-alue 8).

Tavoite voi olla esimerkiksi:

- Syyskylvöisten kasvien lisääminen viljelykiertoon tasaamaan satokauden riskejä ja hajauttamaan puintikiireitä. Samalla vähennetään peltojen tiivistymien riskejä keväisin ja lisätään talviaikaista kasvipeitteisyyttä.
- Viherlannoitusnurmien lisääminen viljelykiertoon. Sisällytetään seokseen heinämäisiä nurmikasveja sekä typensitojakasveja, jotta voidaan maksimoida biologinen typensidonta.
- Maanparannuskasvien ja/tai välikasvien käytön lisääminen.
- Uuden satokasvin mukaan ottaminen viljelykiertoon, esimerkiksi härkäpapu, kumina tai öljykasvit.

Tee tavoitteesta selkeä ja mitattava. Esimerkiksi: *”Syyskylvöisten kasvien sisällyttäminen viljelykiertoon”.*

3 ASETA AIKARAJA Milloin tavoite tulee saavuttaa?

Laadi tai päivitä **3–5 vuoden** viljelykiertosuunnitelma, jota päivität vuosittain. Määritä vuosittaiset **välitavoitteet**.

4 SUUNNITTELE, MITEN KEHITÄT VILJELYKIERTOJA Mitä aiot tehdä?

Laadi suunnitelma, jonka avulla saavutat tavoitteesi. Pohdi, mikä on tarpeen ja mahdollista, kun otat huomioon käytössä olevat resurssit. Pohdi, tarvitsetko ulkopuolisen asiantuntijan tai kollegan apua. Mistä saat tarvitsemasi avun helpoimmin ja kustannustehokkaimmin? Mitä teet ja missä järjestyksessä?

Esimerkiksi:

- Suunnittelun monipuolisemman viljelykierron yhdessä neuvojan kanssa ja sisällytän kiertoon myös syysviljoja.
- Monipuolistan nurmiseoksia ja otan niihin mukaan enemmän syväjuurisia lajeja.
- Kirjaan ylös havainnot nurmiseosten toimivuudesta eri peltolohkoilla.
- Kylvän kerääjäkasveja satokasvin alle.

Kaikki ei välttämättä tule menemään suunnitellusti, ja suunnitelmaa voi päivittää matkan varrella. Voit pitää kiinni tavoitteesta, mutta vaihtaa reittiä.

5 ASETA BUDJETTI Kuinka paljon resursseja varaat toimintaan?

Suunnitelmaa tehdessä kannattaa miettiä, kuinka paljon **aikaa, rahaa, pinta-alaa** ja muita mahdollisia resursseja voit varata tavoitteen saavuttamiseen. Viljelykierron suunnittelu on keskeinen osa tilan talouden suunnittelua, ja vaatii budjetointia.

6 SEURANTA Miten työ etenee, tuleeko tulosta?

Hyvä suunnittelu tekee onnistumisesta helpompaa. Silti **tulokset syntyvät vain tekemällä**. Mikään suunnitelma ei täysin onnistu ennakoimaan sen enempää ympäristön paineita kuin oman toiminnan toteutumista. Siksi **on tärkeää kirjata, mitä tehtiin ja miten työ etenee**. Kirjattuun tekemiseen on helpompi tehdä korjauksia, ja vain kirjattuun tekemiseen voi perustaa valistuneen analyysin onnistumisesta.

Esimerkkejä seurantatavasta:

- Kirjaa toimien toteuttamisessa esiin tulleita haasteita tai onnistumisia.
- Havainnoi kasvien juuriston tuomia vaikutuksia maaperän rakenteeseen.
- Tee lierotesti, ja katso paljonko lieroja on lapiollisessa maata.
- Havainnoi kasvustoja, ja pyri selvittämään onko monipuolisempi viljelykierto vähentänyt tuholaispainetta satokasvilla.

Toimintatapoja seurannan tueksi:

- Säilytä aktiivinen suunnitelma, eli osa-aluekohtaiset työskentelypohjat, yhdessä paikassa, kuten tietokoneen kansiossa tai tulostettuna paperilla.
- Laita työskentelypohja/t näkyvälle paikalle.
- Aseta muistutuksia esimerkiksi puhelimeen.
- Kirjaa ylös myös myöhästymiset ja epäonnistumiset, jotta opit parantamaan suunnitelmia. Mikään kunnianhimoinen suunnitelma ei onnistu sellaisenaan joka kerta.
- Tee seurannasta tapa, jotta se ei tunnu pakottaen tehdyltä.

7 ANALYYSI Minkälaisia tuloksia saavutit, muuttuiko mikään?

Viljelykierron monipuolistaminen voi vaatia lähtötilanteesta riippuen vuosien pitkäjänteistä työtä. **Ovatko toimenpiteet olleet aidosti hyödyllisiä**, olisiko tarvittu lisää toimenpiteitä? Pyri ymmärtämään, missä muutos näkyy pidemmällä aikavälillä.

Koska muutokset voivat olla pieniä, on seurannan oltava systemaattista ja analyysin rehellistä. Voi olla niinkin, että jossakin toisaalla toiminut toimenpide ei tuota tulosta juuri sinun tilallasi, tai jokin toinen toimenpide toimisi paremmin.

Tässä vaiheessa on tärkeää kirjata, mitä saatiin aikaiseksi tehdyillä toimilla. Mitkä aikaansaannoksista olivat tavoiteltua, mitkä vahingossa hyödyllisiä ja mitkä pitää yrittää välttää tulevaisuudessa.

Älä pelkästään listaa, mitä teit

– **pohdi, mitä siitä seurasi.**

- Monipuolistuiko tilan viljelykierto ja mitä vaikutuksia sillä on ollut?
- Miten toimet vaikuttivat maan kasvukuntoon?
- Mikä ei toiminut? Miten jatkossa vältät saman virheen?

Kehitystyössä tulosten analysointi on tärkeää. Ei haittaa, jos jokin meni pieleen. Se pitää vain yrittää huomata ajoissa, ja korjata suunta.

8 OPIT TALTEEN Mitä tehdään seuraavaksi?

Tämä vaihe ratkaisee, oliko kaikki työ vaivan arvoista. Jos toimenpide onnistui, voitko laajentaa sen muille lohkoille? Jos toimenpide ei onnistunut, vaihdatko toimenpiteen tai jatkatko kokeilua parannetulla suunnitelmalla?

Viljelykierron monipuolistaminen on jatkuva prosessi. Tärkeintä on, että:

- Tiedät mitä olet tehnyt.
- Tiedät, miksi se toimii tai ei toimi.
- Olet valmis korjaamaan suuntaa.

Tulosta tai avaa uudet työskentelypohjat ja tee seuraavan kasvukauden suunnitelma analyysissä esiin nousseisiin huomioihin perustuen.

Mitä osa-aluetta suunnitelma koskee?

Viljelykierron monipuolistaminen

Päivämäärä

15.8.2025

1. Millainen on kehitettävän osa-alueen nykytila?

Viljelykierrossa on nurmia, vehnää ja ohraa. Yleisin viljelykierto lähipelloilla on 3 vuotta nurmea ja 2-3 vuotta viljaa.

Nurmet uusitaan 3 vuoden välein ja ne perustetaan suojaviljaan. Nurmiseos on 75 % timoteita ja 25 % nurminataa. Erillisiä kerääjäkasveja ei ole kylvetty niille viljalohkoille, joille ei perusteta kyseisenä vuonna nurmea.

Nykyinen viljelykierto on monipuolinen ja sisältää yksi- ja monivuotisia sekä erisukuisia kasveja.

2. Mitä haluat saavuttaa?

Viljelykiertoon myös syyskylvöisiä kasveja.

Nykyiseen nurmiseokseen mukaan syväjuurisia lajeja.

Erilaisia kerääjä- ja välikasveja kokeiluun.

3. Milloin tavoite tulee saavuttaa?

Vuoden 2026 loppuun mennessä.

4. Mitä aiot tehdä? (toimintasuunnitelma)

Kootaan helposti päivitettävä lohkokohmainen suunnitelma, johon sisällytetään kiertoa tukevat ja lohkolle sopivat kerääjä- ja välikasvit sekä hyödyt, joita kierrolla odotetaan saatavan.

Nurmiseosta monipuolistetaan typensitojakasveilla ja seoksen toimivuutta seurataan tulevana vuosina.

Tehdään kokeiluja ja perehdytään kasvustoihin kasvukauden aikana. Havainnot kirjataan ylös ja seuraavan kasvukauden alustava viljelykiertosuunnitelma tehdään jo edellisenä syksynä.

5. Kuinka paljon resursseja varaat toimintaan?

Suunnitelma kattaa 90-100 % pelloista.

Siemenkuluihin kokeilujen osalta max. 800 €.

Suunnitteluun ym. aikaa 5 h/kk.

OSA-ALUE 5

Ympärivuotinen, elävä kasvipeitteisyys on maksimoitu

Uudistavassa viljelyssä pyritään **elävään kasvipeitteisyyteen vähintään 90 %:lla** peltoalasta vuoden ympäri. Keinoja ovat **monivuotiset nurmet, syyskylvöiset kasvit** sekä talven yli muokkaamatta jätettävät **väli- ja kerääjäkasvit**. Kasvusto voidaan perustaa muokkauksen yhteydessä tai sen jälkeen – olennaista on, että **yhteyttäminen jatkuu** mahdollisimman pitkään.

© Alina Uotila

1 ARVIOI KASVIPEITTEISYYDEN NYKYTILAA Millainen on lähtötilanne?

Aloitetaan lähtötason arvioinnilla. Mikä on talviaikaisen kasvipeitteisyyden määrä tilallasi? Kuinka iso osuus siitä on elävää ja yhteyttävää kasvustoa?

Alta löydät seitsemän apukysymystä lähtötilanteen arviointiin.

- Kuinka suurella pinta-alalla sinulla on jatkuva, elävä kasvipeite?
- Oletko seurannut vihreiden viikkojen määrää tilallasi?
- Voitko lisätä vihreiden viikkojen määrää tai alaa?
- Millä keinoilla pyrit maksimoimaan yhteyttämisen kasvukauden ulkopuolella?
- Oletko kokeillut välikasveja?
- Onko sinulla käytössä esimerkiksi monivuotiset nurmet, syyskylvöiset kasvit ja talven yli säilytettävät kerääjäkasvit?
- Mitä muuta voit tehdä ympärivuotisen elävän kasvipeitteisyyden edistämiseksi kasvuston muokkauksen yhteydessä tai sen jälkeen?

2 ASETA TAVOITE Mitä haluat saavuttaa?

Mikä on tavoitteesi? **Minkälaisen muutoksen haluat saada aikaan?** Mitä selkeämmin kykenet määrittämään tavoitteen, sitä parempi. Hyvä tavoite on kunnianhimoinen ja motivoiva, mutta saavutettavissa.

Miten voit mitata tavoitteen onnistumista? Mittarit auttavat havaitsemaan, onko toimenpiteillä vaikutusta ja ovatko ne riittäviä. **Muotoile tavoite vielä mitattavaan muotoon.**

Jos aikaraja on pidempi kuin yksi vuosi/kasvukausi, kannattaa varmistaa, että tavoitteen voi pilkkoa helposti seurattaviin välitavoitteisiin.

Tavoite voi olla esimerkiksi:

- Talviaikainen elävä kasvipeite on 90 % pinta-alasta.
- Sisällytetään kerääjä- ja välikasvit osaksi viljelykiertoa.
- Lisätään vihreiden viikkojen määrää.

Tee tavoitteesta selkeä ja mitattava. Esimerkiksi: *”90 % talviaikainen elävä kasvipeitteisyys siirtymällä kevätkuokkaukseen ja ottamalla syysviljat ja kerääjäkasvit osaksi viljelykiertoa”.*

3 ASETA AIKARAJA Milloin tavoite tulee saavuttaa?

Aseta aikaraja, johon mennessä tulokset pitää olla saavutettu. Varaa riittävästi aikaa, jotta tavoitteen saavuttaminen on mahdollista. **Mieti tavoitteesi näkökulmasta kunnianhimoinen, mutta mahdollinen aikajänne.**

4 SUUNNITTELE, MITEN LISÄÄT KASVIPEITTEISYYTTÄ Mitä aiot tehdä?

Laadi suunnitelma, jonka avulla saavutat tavoitteesi. Pohdi, mikä on tarpeen ja mahdollista, kun otat huomioon käytössä olevat resurssit. Pohdi, tarvitsetko ulkopuolisen asiantuntijan tai kollegan apua. Mistä saat tarvitsemasi avun helpoimmin ja kustannustehokkaimmin? Mitä teet ja missä järjestyksessä?

Kysy ensin, minkä pitää muuttua ja mikä muutosta vaikeuttaa tai estää? Listaa esteet ja hidasteet ja pohdi, miten voit selättää tunnistamasi vaikeudet. Olennaisinta on löytää tilallasi tehokkaimmin toimivat ratkaisut. **Tärkeää on muistaa, että lisäät elävää talviaikaista kasvipeitteisyyttä tilasi parhaaksi, joten mieti mikä toimii tilallasi.**

Esimerkiksi:

- Suunnittelen monipuolisemman viljelykierron yhdessä neuvojan kanssa ja sisällytän kiertoon myös syysviljoja.
- Kylvän monivuotisia nurmia lisäämään vihreitä viikkoja.
- Kirjaan ylös havainnot nurmiseosten toimivuudesta eri peltolohkoilla.
- Kylvän kerääjäkasveja satokasvin alle.

Kaikki ei välttämättä tule menemään suunnitellusti, ja suunnitelmaa voi päivittää matkan varrella. Voit pitää kiinni tavoitteesta, mutta vaihtaa reittiä.

5 ASETA BUDJETTI Kuinka paljon resursseja varaat toimintaan?

Suunnitelmaa tehdessä kannattaa miettiä, kuinka paljon **aikaa, rahaa, pinta-alaa** ja muita mahdollisia resursseja voit varata tavoitteen saavuttamiseen.

6 SEURANTA Miten työ etenee, tuleeko tulosta?

Hyvä suunnittelu tekee onnistumisesta helpompaa. **Silti tulokset syntyvät vain tekemällä.** Mikään suunnitelma ei täysin onnistu ennakoimaan sen enempää ympäristön paineita kuin oman toiminnan toteutumista. Siksi **on tärkeää kirjata, mitä tehtiin ja miten työ etenee.** Kirjattuun tekemiseen on helpompi tehdä korjauksia, ja vain kirjattuun tekemiseen voi perustaa valistuneen analyysin onnistumisesta.

Esimerkkejä seurantatavasta:

- Kirjaa toimien toteuttamisessa esiin tulleita haasteita tai onnistumisia.
- Havainnoi kasvipeitteisyyden vaikutuksia maan rakenteeseen.
- Tee lierotesti, ja katso paljonko lieroja on lapiollisessa maata. Muuttuuko niiden määrä, kun vihreiden viikkojen määrä kasvaa?

Toimintatapoja seurannan tueksi:

- Säilytä aktiivinen suunnitelma, eli osaluokohtaiset työskentelypohjat, yhdessä paikassa, kuten tietokoneen kansiossa tai tulostettuna paperilla.
- Laita työskentelypohja/t näkyvälle paikalle.
- Aseta muistutuksia esimerkiksi puhelimeen.
- Kirjaa ylös myös myöhästymiset ja epäonnistumiset, jotta opit parantamaan suunnitelmia. Mikään kunnianhimoinen suunnitelma ei onnistu sellaisenaan joka kerta.
- Tee seurannasta tapa, jotta se ei tunnu pakottaen tehdyttä.

7 ANALYYSI Minkälaisia tuloksia saavutit, muuttuiko mikään?

Tässä vaiheessa on tärkeää kirjata, mitä saatiin aikaiseksi tehdyillä toimilla. Mitkä aikaansaannoksista olivat tavoiteltuja, mitkä vahingossa hyödyllisiä ja mitkä pitää yrittää välttää tulevaisuudessa? Kun edellisiin pystyy vielä lisäämään ymmärryksen siihen, mistä onnistuminen tai epäonnistuminen johtui, on onnistuttu analyysissä.

Koska muutokset voivat olla pieniä, on seurannan oltava systemaattista ja analyysin rehellistä. Voi olla niinkin, että jossakin toisaalla toiminut toimenpide ei tuota tulosta juuri sinun tilallasi, tai jokin toinen toimenpide toimisi paremmin.

Älä pelkästään listaa, mitä teit

– **pohdi, mitä siitä seurasi.**

- Mikä muuttui lohkoilla?
- Lisääntyikö vihreät viikot, ja mihin tämä vaikutti?
- Löysitkö tilallesi sopivat kerääjäkasvit kiertoön?
- Mikä ei toiminut? Miten jatkossa vältät saman virheen?

Kehitystyössä tulosten analysointi on tärkeää. Ei haittaa, jos jokin meni pieleen. Se pitää vain yrittää huomata ajoissa, ja korjata suunta.

8 OPIT TALTEEN Mitä tehdään seuraavaksi?

Tämä vaihe ratkaisee, oliko kaikki työ vaivan arvoista. Jos toimenpide onnistui, voitko laajentaa sen muille lohkoille? Jos toimenpide ei onnistunut, vaihdatko toimenpiteen tai jatkatko kokeilua parannetulla suunnitelmalla? Elävän kasvipeitteisyyden maksimoiminen on jatkuva prosessi. Tärkeintä on, että:

- Tiedät mitä olet tehnyt.
- Tiedät, miksi se toimii tai ei toimi.
- Olet valmis korjaamaan suuntaa.

Tulosta tai avaa uudet työskentelypohjat ja tee seuraavan kasvukauden suunnitelma analyysissä esiin nousseisiin huomioihin perustuen.

Mitä osa-aluetta suunnitelma koskee?

Elävän kasvipeitteisyyden maksimointi

Päivämäärä

15.8.2025

1. Millainen on kehitettävän osa-alueen nykytila?

Käytössä on monivuotisia nurmia, syyskasveja ja talven yli säilytettäviä kerääjäkasvustoja.

Elävä kasvipeitteisyys on noin 70–80 %.

2. Mitä haluat saavuttaa?

Kehitän nurmien ja kerääjäkasvustojen perustamistapoja.

Haluan löytää parhaiten toimivan menetelmän kerääjäkasvin kylvöön syysviljalle.

3. Milloin tavoite tulee saavuttaa?

Vuoden 2026 loppuun mennessä.

4. Mitä aiot tehdä? (toimintasuunnitelma)

Perehdyn erilaisiin nurmen ja kerääjäkasvien perustamistapoihin ja valitsen 2–3 vaihtoehtoista menetelmää, joita kokeilen erityyppisillä lohkoilla.

Testaan ainakin kerääjäkasvin perustamista syysviljoille suorakylvönä aikaisin keväällä.

5. Kuinka paljon resursseja varaat toimintaan?

Suunnittelu ja käytännön toteutus 20 h työaika.

Siemenkulut n 75 €/ha.

Muut kulut 800 €.

Maanmuokkaus on minimoitu

Maanmuokkaus häiritsee maata aina ja vähentää maan mikrobeille tarjoamaa suojaa. Vääränlainen tai huonosti ajoitettu muokkaus aiheuttaa tiivistymiä ja lisää eroosiota. Mitään yleistä sääntöä sopivalle määrälle muokkausta ei voida asettaa. Siihen, kuinka paljon maa vaatii muokkausta, vaikuttavat muun muassa maalaji, rikkakasvitilanne, routa ja maaperäeliöstö. Maan muokkaaminen kannattaa siis punnita tarkkaan. Esimerkiksi harkitulla ja oikeinajoitetulla muokkauksella pääsee jo pitkälle.

Maan muokkauksen minimointi tarkoittaa, että muokkausta tehdään vain tarvittaessa ja oikeaan aikaan. Jos mahdollista, muokkaus rajoitetaan maan pintakerrokseen ja ajoitetaan siten, että uusi kasvipeite voidaan perustaa pian muokkaamisen jälkeen.

1 ARVIOI MAANMUOKKAAMISEN TAPAA Millainen on lähtötilanne?

Mieti apukysymysten avulla, minkälaisia tilasi muokkauuskäytännöt ovat tällä hetkellä. Arviointi kannattaa tehdä lohkokohtaisesti.

Alta löydät kahdeksan apukysymystä lähtötilanteen arviointiin.

- Onko sinulla muokkaussuunnitelma?
- Onko muokkaus rutiininomaista vai suunnitteletko sen tarpeeseen?
- Oletko tutustunut vaihtoehtoihin ja uusiin ratkaisuihin, esim. toisella tilalla?
- Hyödynnätkö IPM-kasvinsuojelua rikkakasvien torjunnassa?
- Miten muokkaukset on ajoitettu?
- Oletko tunnistanut muokkausajankohdan vaikuttavan tiivistymisriskeihin?
- Oletko kokeillut erilaisia muokkaussyvyyskyksiä?
- Oletko selvillä muokkauksen voimakkuudesta viljelykierrossa (toistot, teho ja syvyys)?

2 ASETA TAVOITE Mitä haluat saavuttaa?

Miten lähdet minimoimaan maan muokkausta viljelemilläsi pelloilla? Ovatko pellot sellaisessa kunnossa, että muokkaamista voi vähentää tuntuvasti, vai pitääkö edetä pienin askelein?

Millaisia muutoksia muokkauksen minimointi voi edellyttää tilalla käytössä oleviin koneisiin? Mitä haluat aikaansaada, kuinka nopeasti haluat päästä eroon voimakkaammasta maan muokkaamisesta? Miksi se on sinulle ja tilallesi hyödyllistä?

Mikä on tavoitteesi? **Minkälaisen muutoksen haluat saada aikaan?** Mitä selkeämmin kykenet määrittämään tavoitteen, sitä parempi. Hyvä tavoite on kunnianhimoinen ja motivoiva, mutta saavutettavissa.

Miten voit mitata tavoitteen onnistumista? Mittarit auttavat havaitsemaan, onko toimenpiteillä vaikutusta ja ovatko ne riittäviä. **Muotoile tavoite vielä mitattavaan muotoon.**

Jos aikaraja on pidempi kuin yksi vuosi/kasvukausi, kannattaa varmistaa, että tavoitteen voi pilkkoa helposti seurattaviin välitavoitteisiin.

Tavoite voi olla esimerkiksi:

- Vähennetään kyntöä ja kevennetään muokkausta.
- Muokkauksen ajoittaminen siten, että sen jälkeen on aina tavoitteena kylvää jokin kasvi.
- Suorakylvökoneen hankkiminen ja suorakylvöön siirtyminen.

Tee tavoitteesta selkeä ja mitattava. Esimerkiksi: *“Vähennetään kyntöä ja lopetetaan yksi nurmilohko kultivaattorilla loppukesästä”.*

3 ASETA AIKARAJA Milloin tavoite tulee saavuttaa?

Aseta aikaraja, johon mennessä tulokset pitää olla saavutettu. Varaa riittävästi aikaa, jotta tavoitteen saavuttaminen on mahdollista. **Mieti tavoitteesi näkökulmasta kunnianhimoinen, mutta mahdollinen aikajänne.**

4 SUUNNITTELE, MITEN MINIMOIT MAAN MUOKKAUSTA Mitä aiot tehdä?

Laadi suunnitelma, jonka avulla saavutat tavoitteesi. Pohdi, mikä on tarpeen ja mahdollista, kun otat huomioon käytössä olevat resurssit. Pohdi, tarvitsetko ulkopuolisen asiantuntijan tai kollegan apua. Mistä saat tarvitsemasi avun helpoimmin ja kustannustehokkaimmin? Mitä teet ja missä järjestyksessä?

Esimerkiksi:

- Teen uuden muokkaussuunnitelman, jossa pyrin ajoittamaan muokkaukset tiivistymisriskit minimoiden.
- Kartoitan, vaatiiko muokkauksen minimointi uusia konehankintoja.
- Tutustun muokkauksen minimoinnin ratkaisuihin kollegan tilalla.

Kaikki ei välttämättä tule menemään suunnitellusti, ja suunnitelmaa voi päivittää matkan varrella. Voit pitää kiinni tavoitteesta, mutta vaihtaa reittiä.

5 ASETA BUDJETTI Kuinka paljon resursseja varaat toimintaan?

Suunnitelmaa tehdessä kannattaa miettiä, kuinka paljon **aikaa, rahaa, pinta-alaa** ja muita mahdollisia resursseja voit varata tavoitteen saavuttamiseen.

6 SEURANTA Miten työ etenee, tuleeko tulosta?

Hyvä suunnittelu tekee onnistumisesta helpompaa. Silti **tulokset syntyvät vain tekemällä**. Mikään suunnitelma ei täysin onnistu ennakoimaan sen enempää ympäristön paineita kuin oman toiminnan toteutumista. Siksi **on tärkeää kirjata, mitä tehtiin ja miten työ etenee**. Kirjattuun tekemiseen on helpompi tehdä korjauksia, ja vain kirjatun tekemiseen voi perustaa valistuneen analyysin onnistumisesta.

Esimerkkejä seurantatavasta:

- Kirjaa toimien toteuttamisessa esiin tulleita haasteita tai onnistumisia.
- Havainnoi muokkauksen minimoinnin vaikutuksia maan kasvukuntoon esimerkiksi MARA-kortin avulla.
- Seuraa vaikuttavatko toimet työn määrään tai polttoaineen kulutukseen.
- Tee lierotesti, ja katso paljonko lieroja on lapiollisessa maata. Muuttuuko niiden määrä, kun muokkausta kevennetään?

Toimintatapoja seurannan tueksi:

- Säilytä aktiivinen suunnitelma, eli osa-alue-kohtaiset työskentelypohjat, yhdessä paikassa, kuten tietokoneen kansiossa tai tulostettuna paperilla.
- Laita työskentelypohja/t näkyvälle paikalle.
- Aseta muistutuksia esimerkiksi puhelimeen.
- Kirjaa ylös myös myöhästymiset ja epäonnistumiset, jotta opit parantamaan suunnitelmia. Mikään kunnianhimoinen suunnitelma ei onnistu sellaisenaan joka kerta.
- Tee seurannasta tapa, jotta se ei tunnu pakottaen tehdyltä.

7 ANALYYSI Minkälaisia tuloksia saavutit, muuttuiko mikään?

Tässä vaiheessa on tärkeää kirjata, mitä saatiin aikaiseksi tehdyillä toimilla. Mitkä aikaansaannoksista olivat tavoiteltuja, mitkä vahingossa hyödyllisiä ja mitkä pitää yrittää välttää tulevaisuudessa? Kun edellisiin pystyy vielä lisäämään ymmärryksen siitä, mistä onnistuminen tai epäonnistuminen johtui, on onnistuttu analyysissä.

Tarkastele muutoksia työmäärissä, polttoaineen kulutuksessa, maaperässä, sadossa ja taloudessa.

- Väheniö polttoaineen kulutus?
Entä työmäärä?
- Parantuiko mururakenne, vedenläpäisy- ja vedenpidätyskyky tai kantavuus?
- Pysyikö sato vähintään ennallaan tai tasoittuiko vuosien välinen vaihtelu?

- Muuttuiko pellon rikkaprofiili tai kasvinsuojelutarve?
- Näkyikö ravinteiden hyötysuhteessa parannusta (esim. parempi N-vaste)?
- Säästöt vs. lisäkulut (urakointi, investoinnit)
– kumpi voitti?

Rehellinen analyysi säästää rahaa ja aikaa. Jos joku menetelmä ei toimi lohkollasi, älä toista sitä.

8 OPIT TALTEEN Mitä tehdään seuraavaksi?

Tämä vaihe ratkaisee, oliko kaikki työ vaivan arvoista. Jos toimenpide onnistui, voitko laajentaa sen muille lohkoille? Jos toimenpide ei onnistunut, vaihdatko toimenpiteen tai jatkatko kokeilua parannetulla suunnitelmalla? Maanmuokkauksen minimointi on jatkuva prosessi. Tärkeintä on, että:

- Tiedät mitä olet tehnyt.
- Tiedät, miksi se toimii tai ei toimi.
- Olet valmis korjaamaan suuntaa.

Tulosta tai avaa uudet työskentelypohjat ja tee seuraavan kasvukauden suunnitelma analyysissä esiin nousseisiin huomioihin perustuen.

Mitä osa-aluetta suunnitelma koskee?

Maanmuokkaamisen minimointi

Päivämäärä

15.8.2025

1. Millainen on kehitettävän osa-alueen nykytila?

Nykyinen muokkaus on suunniteltua, ja muokausmenetelmiä ja syvyyksiä vaihdellaan.

Jos kasvustot ei onnistu - rikkapaine kasvaa ja vaatii lisää muokkausta. Onnistuneet kasvustot ovat edellytys minimimuokkaukseen/ muokkaamattomuuteen.

Vesitalous ja maan rakenne ei ole kaikilta osin tarpeeksi hyvä.

2. Mitä haluat saavuttaa?

Lohkokohtainen käsitys muokkaamattomuuden esteistä, keinoista ratkaista haasteet ja aikataulu muutostöille lähivuosina.

Oman tilan lisäksi tutustun muiden tilojen muokkausratkaisuihin.

3. Milloin tavoite tulee saavuttaa?

Kesäkuun 2026 loppuun mennessä valmis suunnitelma.

4. Mitä aiot tehdä? (toimintasuunnitelma)

Kartoitan lohkojen ongelmakohdat ja kirjaan ylös havainnot tiivistymistä, vesitalouden ongelmista ja muista kevytmuokkauksen esteistä.

Keskustelen ainakin kolmen edistyneemmän uudistavan viljelijän kanssa heidän muokkausratkaisuistaan.

Laadin suunnitelman muokkaamisen vähentämisestä tilallani vuosille 2026–2028.

5. Kuinka paljon resursseja varaat toimintaan?

Varaan suunnitteluun, havainnointiin ja keskusteluihin aikaa 5 h/kk.

OSA-ALUE 7

Ravinteiden käyttö perustuu kasvin tarpeeseen ja nojaa orgaanisiin lannoitteisiin sekä biologiseen typensidontaan

Uudistavassa viljelyssä ravinteiden käyttö perustuu kasvin tarpeeseen ja nojaa orgaanisiin lannoitteisiin sekä biologiseen typensidontaan. Kehittäessäsi tätä osa-aluetta otat maanäytteet huolellisesti ja suunnitelmallisesti. Myös täsmälannoitus on hyvä työkalu tämän osa-alueen kehittämisessä.

© Henri Uotila

1 ARVIOI RAVINTEIDEN KÄYTTÖÄ TILALLASI Millainen on lähtötilanne?

Pohdi tämänhetkisiä lannoituskäytäntöjäsi.

Millainen on nykyinen lannoitussuunnitelmasi ja kuinka hyvin satokasvit hyödyntävät ravinteita?

Alta löydät seitsemän apukysymystä lähtötilanteen arviointiin.

- Perustuuko kasvien lannoitus mitattuun tarpeeseen, kuten maa- ja kasvianalyysiin?
- Tulkitsetko analyysitulokset huolellisesti ja laaditko suunnitelman sen perusteella?
- Minkä verran käytät eloperäisiä lannoitteita? Entä kemiallisia lannoitteita?
- Lannoitatko realistisen satotavoitteen mukaan?
- Jos käytät liukoisia ravinteita, käytätkö niitä vain kasvin välitöntä ravinnetarvetta vastaavan määrän?
- Oletko kartoittanut alueellasi saatavilla olevia vaihtoehtoisia ravinteiden lähteitä? Oletko ottanut niitä käyttöön?
- Missä määrin lannoitat vain tavan vuoksi?

2 ASETA TAVOITE Mitä haluat saavuttaa?

Mikä on tavoitteesi? **Minkälaisen muutoksen haluat saada aikaan?** Mitä selkeämmin kykenet määrittämään tavoitteen, sitä parempi. Hyvä tavoite on kunnianhimoinen ja motivoiva, mutta saavutettavissa.

Miten voit mitata tavoitteen onnistumista? Mittarit auttavat havaitsemaan, onko toimenpiteillä vaikutusta ja ovatko ne riittäviä. **Muotoile tavoite vielä mitattavaan muotoon.**

Jos aikaraja on pidempi kuin yksi vuosi/kasvukausi, kannattaa varmistaa, että tavoitteen voi pilkkoa helposti seurattaviin välitavoitteisiin.

Tavoite voi olla esimerkiksi:

- Orgaanisten lannoitteiden käytön lisääminen.
- Typensitojakasvien ja viherlannoitusnurmien käytön lisääminen.
- Teknologian parempi hyödyntäminen ravinteiden käytön tehostamisessa.
- Jaetun lannoituksen hyödyntäminen tilanteen mukaan.

Tee tavoitteesta selkeä ja mitattava. Esimerkiksi:
”Lisään typensitojakasvien (esim. apila) osuutta viljelykierrossa ja orgaanisten lannoitteiden käyttöä.”

3 ASETA AIKARAJA Milloin tavoite tulee saavuttaa?

Aseta aikaraja, johon mennessä pyrit saavuttamaan tavoitteesi. Mieti tavoitteesi näkökulmasta **realistinen, mutta tarpeeksi kunnianhimoinen** aikaraja. **Aseta tarvittaessa välitavoitteita.**

4 SUUNNITTELE, MITEN MINIMOIT MAAN MUOKKAUSTA Mitä aiot tehdä?

Laadi suunnitelma, jonka avulla saavutat tavoitteesi. Pohdi, mikä on tarpeen ja mahdollista, kun otat huomioon käytössä olevat resurssit. Pohdi, tarvitsetko ulkopuolisen asiantuntijan tai kollegan apua. Mistä saat tarvitsemasi avun helpoimmin ja kustannustehokkaimmin? Mitä teet ja missä järjestyksessä?

Esimerkiksi:

- Selvitän, mitä orgaanisten lannoitteiden valmisteita on saatavilla lähialueilla.
- Selvitän mahdollisuutta hankkia täsmäviljelykalustoa ja selvitän mille laitteille voisi saada investointitukea.
- Suunnittelen viljelykierron niin, että saan sisällytettyä siihen viherlannoitusnurmia.
- Lisään kerääjäkasvien käyttöä ravinteiden huuhtoutumisriskin minimoimiseksi.

Kaikki ei välttämättä tule menemään suunnitellusti, ja suunnitelmaa voi päivittää matkan varrella. Voit pitää kiinni tavoitteesta, mutta vaihtaa reittiä.

5 ASETA BUDJETTI Kuinka paljon resursseja varaat toimintaan?

Suunnitelmaa tehdessä kannattaa miettiä, kuinka paljon **aikaa, rahaa, pinta-alaa** ja muita mahdollisia resursseja voit varata tavoitteen saavuttamiseen.

6 SEURANTA Miten työ etenee, tuleeko tulosta?

Hyvä suunnittelu tekee onnistumisesta helpompaa. Silti **tulokset syntyvät vain tekemällä**. Mikään suunnitelma ei täysin onnistu ennakoimaan sen enempää ympäristön paineita kuin oman toiminnan toteutumista. Siksi **on tärkeää kirjata, mitä tehtiin ja miten työ etenee**. Kirjattuun tekemiseen on helpompi tehdä korjauksia, ja vain kirjattuun tekemiseen voi perustaa valistuneen analyysin onnistumisesta. Seuraa tekemiäsi toimia suhteessa asettamiisi tavoitteisiin:

- Onko maaperän multavuus parantunut orgaanisten lannoitteiden käytön lisäämisen jälkeen?
- Seuraa, millainen viherlannoitusnurmi soveltuu tilan lohkoille, ja millaisia hyötyjä eri nurmiseokset saavat aikaan tilan tavoitteisiin nähden.

Toimintatapoja seurannan tueksi:

- Säilytä aktiivinen suunnitelma, eli osa-aluekohtaiset työskentelypohjat, yhdessä paikassa, kuten tietokoneen kansiossa tai tulostettuna paperilla.
- Laita työskentelypohja/t näkyvälle paikalle.
- Aseta muistutuksia esimerkiksi puhelimeen.
- Kirjaa ylös myös myöhästymiset ja epäonnistumiset, jotta opit parantamaan suunnitelmia. Mikään kunnianhimoinen suunnitelma ei onnistu sellaisenaan joka kerta.
- Tee seurannasta tapa, jotta se ei tunnu pakottaen tehdyltä.

Uudistajan hyödyistä iso osa syntyy systemaattisesta suunnittelusta, käytännön toimien toteuttamisesta ja tehdyn työn arvioinnista.

7 ANALYYSI Minkälaisia tuloksia saavutit, muuttuiko mikään?

Älä pelkästään listaa, mitä teit

– **pohdi, mitä siitä seurasi.**

- Muuttuiko multavuus lohkoilla?
- Vaikuttiko orgaanisten lannoitteiden lisääminen työmäärään?
- Ovatko lannoituskustannukset pienentyneet?
- Onko satovarmuus parantunut?
- Mikä ei toiminut? Miten jatkossa vältät samat virheet?

Kehitystyössä tulosten analysointi on tärkeää. Ei haittaa, jos jokin meni pieleen. Se pitää vain yrittää huomata ajoissa, ja korjata suunta.

8 OPIT TALTEEN Mitä tehdään seuraavaksi?

Tämä vaihe ratkaisee, oliko kaikki työ vaivan arvoista. Jos toimenpide onnistui, voitko laajentaa sen muille lohkoille? Jos toimenpide ei onnistunut, vaihdatko toimenpiteen tai jatkatko kokeilua parannetulla suunnitelmalla?

Muutos ravinteiden käytössä on jatkuva prosessi. Tärkeintä on, että:

- Tiedät mitä olet tehnyt.
- Tiedät, miksi se toimii tai ei toimi.
- Olet valmis korjaamaan suuntaa.

Tulosta tai avaa uudet työskentelypohjat ja tee seuraavan kasvukauden suunnitelma analyysissä esiin nousseisiin huomioihin perustuen.

© Henri Uotila

Mitä osa-aluetta suunnitelma koskee?

Ravinteiden käyttö

Päivämäärä

15.8.2025

1. Millainen on kehitettävän osa-alueen nykytila?

Käytössä on lampaiden kuivalantaa osalle pinta-alasta sekä mineraalilannoitteita.

Nurmien lannoituksessa mineraalilannoitteiden osuus on turhan suuri.

2. Mitä haluat saavuttaa?

Säästää lannoituskustannuksissa parantamalla lampaanlannan hyödyntämistä ja lisäämällä typensitojakasvien ja orgaanisten lannoitteiden käyttöä. Samalla parannan maan multavuutta.

3. Milloin tavoite tulee saavuttaa?

Vuoden 2028 loppuun mennessä

4. Mitä aiot tehdä? (toimintasuunnitelma)

Vähennetään nurmien mineraalilannoitusta monipuolistamalla seoksia typensitojakasveilla. Tehostetaan tilan sisäistä ravinnekiertoa.

Selvitetään, mitä kierrätyslannoitteita olisi saatavilla ja mahdollista ottaa käyttöön.

Kokeillaan urakoitsijan täsmälevityskaluston hyödyntämistä lannanlevityksessä

5. Kuinka paljon resursseja varaat toimintaan?

Ajankäyttö n. 10 h lannoitusvaihtoehtojen selvittämiseen ym. Tarkennetaan ajankäytön ja kustannusten suunnitelmaa, kun tiedetään mitä lannoitteita jatkossa käytetään ja millä kalustolla ne levitetään. Nurmien siemenkustannuksiin lisäys n. 40 €/ha.

Kasvinsuojeluaineiden käyttö on minimoitu

Uudistavassa viljelyssä kasvinsuojeluaineiden käyttö on minimoitu. Ensisijaisesti pyritään käyttämään mekaanisia ja biologisia keinoja rikkakasvien hillitsemiseen. Tuhohyönteisen ja kasvitautien torjuntaan käytetään torjunta-aineita vaan todetun tarpeen mukaan.

© Henri Uotila

1 ARVIOI KASVINSUOJELUTOIMIEN NYKYTILAA Millainen on lähtötilanne?

Aloitetaan arvioimalla tilan kasvinsuojelutoimet nyt. Onko kasvinsuojelu optimoitua? Perustuuko se kemiallisiin, biologisiin vai mekaanisiin ratkaisuihin?

Alta löydät seitsemän apukysymystä lähtötilanteen arviointiin.

- Tunnetko lainsäädännön velvoitteet ja integroidun kasvinsuojelun (IPM) periaatteet?
- Mitä keinoja käytät hyvän ja laadukkaan sadon saavuttamiseen?
- Tavoitteletko kasvinsuojeluaineiden käytön vähentämistä? Mitä keinoja sinulla on käytössä?
- Tunnistatko omissa viljelytavoissasi toimet, jotka tukevat kasvinsuojeluaineiden käytön minimointia? Entä mitkä toimet rajoittavat sitä?
- Tukeeko viljelykierto sinua kasvinsuojelussa? Mitkä muut toimet tukevat, mitkä heikentävät?
- Mitä biologisia keinoja olet käyttänyt rikkakasvien ja tuhohyönteisten torjuntaan?
- Mitä mekaanisia keinoja sinulla on käytössä rikkakasvien hallitsemisessa?

2 ASETA TAVOITE Mitä haluat saavuttaa?

Mikä on tavoitteesi? **Minkälaisen muutoksen haluat saada aikaan?** Mitä selkeämmin kykenet määrittämään tavoitteen, sitä parempi. Hyvä tavoite on kun-
niahimoinen ja motivoiva, mutta saavutettavissa.

Miten voit mitata tavoitteen onnistumista? Mittarit aut-
tavat havaitsemaan, onko toimenpiteillä vaikutusta ja
ovatko ne riittäviä. **Muotoile tavoite vielä mitatta-
vaan muotoon.**

Jos aikarajaus on pidempi kuin yksi vuosi/kasvukau-
si, kannattaa varmistaa, että tavoitteen voi pilkkoa hel-
posti seurattaviin välitavoitteisiin.

Tavoite voi olla esimerkiksi:

- Monipuolistetaan viljelykiertoa kasvitautipaineen pienentämiseksi
- Pyritään vähentämään kasvinsuojelun kustannuksia.
- Pyritään lisäämään biologisia ja mekaanisia torjuntamenetelmiä kemiallisten tilalle.

Tee tavoitteesta selkeä ja mitattava. Esimerkiksi:
*”Lisätään uusia viljelykasveja kiertoon, jotta peräkkäi-
sinä vuosina ei tulisi kylvettyä samalle lohkolle samaa
kasvia, ja kasvitautien riskit vähenisivät.”*

3 ASETA AIKARAJA Milloin tavoite tulee saavuttaa?

Aseta aikaraja, johon mennessä tulokset pitää olla saa-
vutettu. Laadi **2–3 vuoden polku** ja jaa se välitavoit-
teisiin.

4 SUUNNITTELE, MITEN KEHITÄT KASVINSUOJELUA Mitä aiot tehdä?

Laadi suunnitelma, jonka avulla saavutat tavoitteesi.
Pohdi, mikä on tarpeen ja mahdollista, kun otat huo-
mioon käytössä olevat resurssit. Pohdi, tarvitsetko ul-
kopuolisen asiantuntijan tai kollegan apua. Mistä saat
tarvitsemasi avun helpoimmin ja kustannustehok-
kaimmin? Mitä teet ja missä järjestyksessä?

Esimerkiksi:

- Tutustun torjunta-aineiden käytön minimointiin kollegan tilalla.
- Kokeilen mekaanista tai biologista torjuntaa pienellä pinta-alalla ja seuraan vaikutuksia.
- Suunnittelen mekaanisen torjunnan ajankohdan tarkasti.
- Suunnittelen monipuolisen viljelykierron yhdessä neuvojan kanssa.

Kaikki ei välttämättä tule menemään suunnitellusti, ja
suunnitelmaa voi päivittää matkan varrella. Voit pitää
kiinni tavoitteesta, mutta vaihtaa reittiä.

5 ASETA BUDJETTI Kuinka paljon resursseja varaat toimintaan?

Suunnitelmaa tehdessä kannattaa miettiä, kuinka pal-
jon **aikaa, rahaa, pinta-alaa** ja muita mahdollisia re-
sursseja voit varata tavoitteen saavuttamiseen. Huo-
mioi, että suurimmat vaikutukset ovat usein säästöjä.

6 SEURANTA Miten työ etenee, tuleeko tulosta?

Hyvä suunnittelu tekee onnistumisesta helpompaa. Silti **tulokset syntyvät vain tekemällä**. Mikään suunnitelma ei täysin onnistu ennakoimaan sen enempää ympäristön paineita kuin oman toiminnan toteutumista.

Siksi **on tärkeää kirjata, mitä tehtiin ja miten työ etenee**. Kirjattuun tekemiseen on helpompi tehdä korjauksia, ja vain kirjattuun tekemiseen voi perustaa valmistuneen analyysin onnistumisesta.

Esimerkkejä seurantatavasta:

- Kirjaa toimien toteuttamisessa esiin tulleita haasteita tai onnistumisia.
- Havainnoi kasvitautien esiintyvyyttä.
- Havainnoi rikkakasveja – muuttuuko määrä tai lajisto?
- Seuraa vaikuttavatko toimet työn määrään tai ulkoisten ostopanosten hankintoihin.

Toimintatapoja seurannan tueksi:

- Säilytä aktiivinen suunnitelma, eli osa-aluekohtaiset työskentelypohjat, yhdessä paikassa, kuten tietokoneen kansiossa tai tulostettuna paperilla.
- Laita työskentelypohja/t näkyvälle paikalle.
- Aseta muistutuksia esimerkiksi puhelimeen.
- Kirjaa ylös myös myöhästymiset ja epäonnistumiset, jotta opit parantamaan suunnitelmia. Mikään kunnianhimoinen suunnitelma ei onnistu sellaisenaan joka kerta.
- Tee seurannasta tapa, jotta se ei tunnu pakottaen tehdyttä.

7 ANALYYSI Minkälaisia tuloksia saavutit, muuttuiko mikään?

Minkälaisia seurauksia kasvinsuojeluaineiden käytön vähentämisellä oli? Ilmenikö uusia ongelmia, joihin tarvitaan uusia ratkaisuja? Entä muuttuiko pölyttäjättilanne?

Ovatko toimet olleet aidosti hyödyllisiä, vai olisiko tarvittu lisää toimenpiteitä? Pyri ymmärtämään, missä muutos näkyy pidemmällä aikavälillä.

Älä pelkästään listaa, mitä teit

– **pohdi, mitä siitä seurasi.**

- Oletko pystynyt vähentämään kasvinsuojeluaineiden käyttöä?
- Muuttuiko sadon määrä tai laatu?
- Säästykö rahaa?
- Mikä muuttui maatalousympäristössä?
- Mikä ei toiminut? Miten jatkossa vältät saman virheen?

Kehitystyössä tulosten analysointi on tärkeää. Ei haittaa, jos jokin meni pieleen. Se pitää vain yrittää huomata ajoissa, ja korjata suunta.

8 OPIT TALTEEN Mitä tehdään seuraavaksi?

Nyt on toimenpiteet tehty ja vaikutuksia arvioitu. On hyvä todeta, ollaanko jo pitkän aikavälin tavoitteessa, eli siirrytäänkö ylläpitävään tekemiseen vai jatketaan muutostyötä. Analyysiin perustuen pohdi jatkotoimia toimenpidekohtaisesti.

Jos toimenpide:

- **Onnistui:**
laajenna toimivia käytäntöjä lohkoille; vakiinnuta tarkkailu- ja torjuntarutiinit.
- **Ei onnistunut:**
muuta viljelykiertoa, kylvöajankohtaa, mekaanisen käsittelyn ajankohtaa; kokeile uudelleen pienellä alalla.

Kun tämä vaihe on tehty, on aika tulostaa/avata uusia työskentelypohjia ja alkaa suunnitella seuraavaa kasvukautta.

Mitä osa-aluetta suunnitelma koskee?

Kasvinsuojeluaineiden käytön minimointi

Päivämäärä

15.8.2025

1. Millainen on kehitettävän osa-alueen nykytila?

Kaikilta viljoilta ruiskutetaan rikat ja tehdään yleensä yksi tautiruiskutus. Korrensäädettä käytetään harvoin. Viljojen siemenet peitataan.

Glyfosaattia käytetään tarpeen mukaan juolavehnän torjuntaan.

Kasvinsuojeluaineisiin kuluu vuosittain noin 6000 € + traktorityö.

2. Mitä haluat saavuttaa?

Tavoitteena on vähentää kasvinsuojelun kustannuksia vähintään 30 % ja viljelykierron monipuolistuessa enemmänkin.

Haluan myös testata minkälaisia vaikutuksia kasvinsuojeluaineiden käytön vähentämisellä on sadon laatuun ja määrään. Haluan löytää vaihtoehtoja glyfosaatin käytölle.

3. Milloin tavoite tulee saavuttaa?

30 % kustannusten vähennys 2027 loppuun mennessä

4. Mitä aiot tehdä? (toimintasuunnitelma)

Haastattelen talvella 2025-2026 lähialueen uudistavasti toimivia viljelijöitä heillä toimivista ratkaisuista ja tarkennan suunnitelmaa sen perusteella.

Testaan 2026 kasvukaudella 50 % kaura-alasta peittaamatonta siementä.

Otan käyttöön lehtilaikkutautien torjuntakynnykset ja ruiskutan vain torjuntakynnyksen ylittyessä. Jos ruiskutan, jätän ruiskutusikkunan tautitorjunnan hyödyn arvioimiseksi.

Aloitan samalla 2026 alkaen viljelykierron monipuolistamisen, jotta voin laajentaa kokeilujani viljojen tautitorjunnan minimoimiseksi.

5. Kuinka paljon resursseja varaat toimintaan?

Toisten viljelijöiden haastatteluun 5 h, havainnointiin 2 h viikko kasvukaudella, suunnitteluun 10 h vuosittain.

Ei pitäisi tulla lisäkuluja vaan säästöjä sekä työajassa että ostoissa.

Uudistaja

– maatilan kehitystyökalu

Ohjemateriaalit osa-aluekohtaiseen
kehittämiseen

Lisätietoja

bsag.fi

Uudistaja - maatilan kehitystyökalu © 2025,
Baltic Sea Action Group (BSAG)
on julkaistu lisenssillä CC BY 4.0.

Tutustu lisenssiin osoitteessa

<https://creativecommons.org/licenses/by/4.0/>